

KID E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2019

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2019
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat SARI VÄYRYNEN,
JOHAN-EERIK KUKKO

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaajat ELLI ALASAARI,
SAARA KARTTUNEN, ANNA MUOTKA

Ilmoitusvaraukset: Tarja Helala, p. 040 528 6083
Päätoimittaja, p. 040 484 4296

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Painos 2 700 kpl, painopaikka Lapin yliopistopaino,
Rovaniemi. ISSN 0787-0965.

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja,
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.
Mediakortti ja osoitteenmuutokset:
www.ulapland.fi/kide
Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

tekijä

ELLI ALASAARI

Reetta Linna

Graafinen suunnittelija,
Kide-lehden Art Director

Kide-lehden taittaminen on yliopistograafikon työssä lempijuttuni. Erityisen mielekästä taittamisesta tekevät upeat valokuvat, joita voi käyttää taitossa luovasti ja monipuolisesti. Lehden pitkäaikaisen valokuvaajan Annan keskittyessä uusiin tehtäviin järjestimme tätä lehteä varten valokuvaajahaun. Yliopiston opiskelijoiden joukosta löysimme kaksi uutta taitavaa valokuvaajaa. Elli Alasaari ja Saara Karttunen suoriutuivat ensimmäisistä lehtemme kuvauksista ansiokkaasti, kuten lehden kuvamateriaalista voit nähdä.

TEKIJÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie
- 6 Hattara
Luovat
- 7 Aura
Kolumni

TUOKIO

- 28 Tuokio arktisessa

OPISKELUA

- 30 Sarjakuva
Blogi
- 31 Kiinan monet kasvot
- 32 Vaihto-opiskelijana Japanissa
- 33 Alumni

KITEYTYKSET

- 34 Se mitä ei paljasteta
- 38 Modernit mesenaatit
- 40 Likakapseleihin vangittuja tarinoita

HIPUT

- 42 Vapaalla
- 43 Eskon puumerkki
- 44 Julkaisu ja väitös
- 46 Käytävägallup
- 48 Voimapaikkani
- 49 Työpäiväni
- 50 Hiutaleita

TEEMA Arktisessa kuplassa

Seisot Rovaniemen keskustassa. Oletko arktisella alueella, pohjoisessa vai Lapissa? Mitä väliä sillä on?

- 8 Arktisesta kuplasta • 10 Arktinen, Pohjoinen, Lappi, Saamenmaa
- 18 Arktinen hevonpaskabingo • 20 Saamelaismuseum elää ajassa • 22 Minun Lappini
- 25 Mikä ihmeen arktinen? • 26 Arktinen muotoilu tulevaisuuden teknologioiden rajapinnassa

ELLI ALASAARI

22

Minun Lappini
alkaa vasta noin
sata kilometriä
Rovaniemeltä
ylöspäin.

20

Yleinen toive oli, että museo
esittelisi enemmän tämän päivän
elävää saamelaiskulttuuria. Se on
helpommin sanottu kuin tehty.

Mitä pohjoista
Lapin yliopisto tukee?

10

TÄMÄ KÄNNEN KUVA ANNA MUOTKA

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

VÄKIJOUKKO SILLALLA

Rovaniemen keskustassa moottoritien ylittävällä kävelysillalla vastaani tuli tiivis ihmisjoukko tummissa vaatteissa. He kaikki raahasivat jotakin raskasta kassia. Hieman kauempaa katsoen, illan pimeyttä vasten, mielen valtasi äkkinäinen tunne. Olen nähnyt tämän näyn aiemmin jossain kuvassa. Joukko pakolaisia pyrkimässä turvaan rajan yli kantamuksiaan raahaten. Tai Ilja Repinin maalaus Volgan lauttoreista.

Eivät he tietysti olleet pakolaisia, saati maaorjia. He olivat joukko aasialaisia turisteja, jotka kiskoivat isoja matkalaukkujaan lumessa ja etsivät puhelimen karttapalvelusta oikeaa reittiä. Joku majoittaja saisi heistä hyvän tilin, ja huomenna he istuisivat rekikyydissä tai joulupukin sylissä.

Silti vaikutelma pysäytti. He olisivat kohta takaisin kotona tuhannen selfie-kuvan kanssa, mutta jossain muualla olisi etäältä aivan samalta näyttävä ryhmä, ja heidän kasseissaan olisi koko jäljellä oleva omaisuus. Eikä heitä olisi kukaan ottamassa vastaan sillan toisella puolella. Siellä olisi korkeintaan tyyjiä vartijoita, jotka kertoisivat, ettei tästä eteenpäin ole pääsyä kohti parempaa tulevaisuutta.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čállet olbmot, geat beroštit sámedutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

KULTURSENSITIIVA OAHPPOBÁLGGIS LAPPI EANAGOTTIS

Iežas boahttevuođa plánemii movttiidahttet juo árrat. Lea dehálaš, ahte nuorat ožžot doarjaga mearrádusaid dagadettiin. Eurohpa sosiálaruhtaráju doarjaga ožžon Kultursensitiiva oahppobálggis Lappi eanagottis-fidnu ulbmilin lea ovddidit ja dahkat njoavžilin iešguđet duogážiid oahppiid skuvlasirdásemiid vuođđoskuvllas nuppi dási oahpuide ja veahkehit sin válljet oahppobálgaid iežaset beroštumiid vuođul. Sirdáseami muttu doaimmat ollašuttojuvvojit ovttasbarggus áššedovdiiguin ja nuoraiguin sihke oahpaheaddjestudeanttaiguin. Fidnu áigge lágiduvvojit kultursensitiiva bargobájit ja ovddiduvvo veardásašdoarjja, maid galgá oažžut oassin oahppolágádusaid beaivválaš doaimmaid. Lassin fidnu ráhkada oahpahusfilmmaid iešguđet duogáza olbmuid karriárabálgáin.

Ohcejotnjálmmi skuvllas čađahuvvo doaibmadutkamuš, man ulbmilin lea báikkálaš sisdoaluid vuođul ovddidit skuvlla doaibmama, man guovddážis leat mánggabealát dilit ja mánggagielatvuohta. Dasa lassin ulbmilin lea stáđásmahttit geavadiid, mat nannejit báikkálaš servoža kultuvrralaččat ceavzilis ja fáttmasteaddji vugiiguin. Skuvlla rolla báikegotti proaktiiva doaibmin nannejuvvo.

KULTTUURISENSITIIVINEN OPINPOLKU LAPISSA

Oman tulevaisuuden suunnitteluun kannustetaan yhä aikaisemmin. On tärkeää, että nuoret saavat riittävän tuen valintoja tehdessään. ESR-rahoitteisen Kulttuurisensitiivinen opinpolku Lapis -hankkeen tavoitteena on kehittää ja sujuvoittaa eri kulttuuri-taustaisten oppilaiden siirtymävaihetta peruskoulusta toisen asteen opintoihin ja auttaa heitä valitsemaan omia opinpolkujaan. Toiminta toteutetaan käytännön yhteistyönä siirtymävaiheessa työskentelevien ammattilaisten ja nuorten sekä opettajaksi opiskelevien kanssa. Hankkeen aikana järjestetään työpajoja ja kehitetään vertaistukitoimintaa, joka pyritään juurruttamaan osaksi oppilaitosten arkea. Lisäksi valmistetaan opetusvideoita eri kulttuuritaustaisten henkilöiden urapoluista.

Utsjokisuun koulussa toteutetaan toimintatutkimusta, jonka tarkoituksena on tunnistaa paikallisyhteisön kulttuuriin liittyviä haasteita sekä kehittää koulun toimintakäytäntöjä, jotka ottavat paikalliset olosuhteet huomioon, erityisesti monikulttuurisuuden ja -kielisyyden. Lisäksi tavoitteena on vakiinnuttaa käytäntöjä, jotka vahvistavat paikallisen yhteisön kulttuuria kestävällä ja inklusiivisella tavalla sekä kehittävät koulun roolia paikallisyhteisön elämää proaktiivisesti vahvistavaksi tahoksi.

PIGGA KESKITALO, MERJA PAKSUNIEMI, MINNA KÖRKÖ & PARTOW IZADI

Bajásgeassindiehtagiid dieddagoddi, Lappi universiteahтта / Kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

SAARA KARTTUNEN

mie

SAMULI HURRI

Akateemisten nautintojen bordellissa

Sivullinen tirkistelee lemmiskelevää paria ja erehtyy luulemaan, että he ovat naimisissa. Teollaan pari siis valehtelee hänelle, miten moraaliton-ta! Samuli Hurri kuvailee kohtausta ja purskahtaa raikuvan nauruun.

– Naurattaakohan tämä muita kuin oikeusfilosoфеja, hän saa kysyttyä naurunsa lomasta.

David Humen mukaan siitä, miten asiat ovat, ei voi johtaa sitä, miten niiden pitäisi olla. Tämä faktat ja moraalisisäännöt toisistaan erottava periaate tunnetaan Humen giljotiinina. Kun Hurri alkoi selvittää sen taustoja, hän törmäsi tarinaan tirkistelijästä ja riemastui.

Hurri on Lapin yliopiston oikeusteorian yliopistonlehtori, joka nauttii poikkitieteellisyydestä, toisinajattelusta ja akateemisesta tutkimusmatkailusta. Miksi hän aikoinaan valitsi juuri oikeusteorian?

– Oikeustieteen sisällä oikeusteoria on humanistis-yhteiskuntatieteellinen bordelli, jonne voi ilman lupaa mennä kokeilemaan puhtaasti akateemisten kysymysten nautintoja ilman, että niistä on mitään hyötyä.

Mehukkaat materiaalit vetävät Hurria puoleensa, vaikka hän kuvaileekin tutkimusaiheidensa muuttuneen aiempaa

vakavammiksi. Yksi sellainen on Moraalikamppailujen oikeudellinen kieli -hanke, jonka Hurri aloitti työskennellessään Helsingin yliopistossa.

– Se on pyrkimys rakentaa uudelleen rikki mennyttä kielioppia sille, miten ihminen tiukoissa paikoissa puhuessaan tekee itsestään moraalista subjektia, jotta pystyy vastustamaan häneen kohdistuvaa vallankäyttöä.

Hurri mainitsee sosiaalisessa mediassa vellovan vihapuheen ja häpeilemättömän itsekehun. Hänen mukaansa nämä vastakkaiset mutta samankaltaiset ilmiöt kertovat, että kielen syvärakenteiden tasolla on jotakin pahasti sekaisin.

– Ihmiset eivät osaa enää käyttää kieltä rauhan välineenä.

Juridiikan kielioppia tutkiessaan Hurri on uppotunut klassisen kauden Ateenan oikeuspuheisiin. Hän kehittää niiden pohjalta välineistöä, jolla voidaan analysoida nykyajan ihmisoikeustapauksia. Hurri kutsuu menetelmää nimellä cross-illumination, ristiin valottaminen.

– Tarkoitus on saada näkyviin sellaista, mitä toimijat eivät itse näe. Avata uusia ikkunoita molempiin maailmoihin.

MARJO LAUKKANEN

hattara

Yliopiston kummitus rakastaa lentämistä ajoissa ja paikoissa.

Olen eksyksissä. On pimeää ja minua alkaa pelottaa. Huudan apua, mutta kukaan ei kuule, Heikkikin on jo lähtenyt kotiin. Lennähtelen edestakaisin, en uskalla edes ottaa torkkuja. Sit- ten, pitkän ajan päästä, ovi käy ja valot syttyvät. Olen pelastunut!

Teen muutaman riemuisan syöksen kat- toon ja pieniin vieri vieressä oleviin koppeihin.

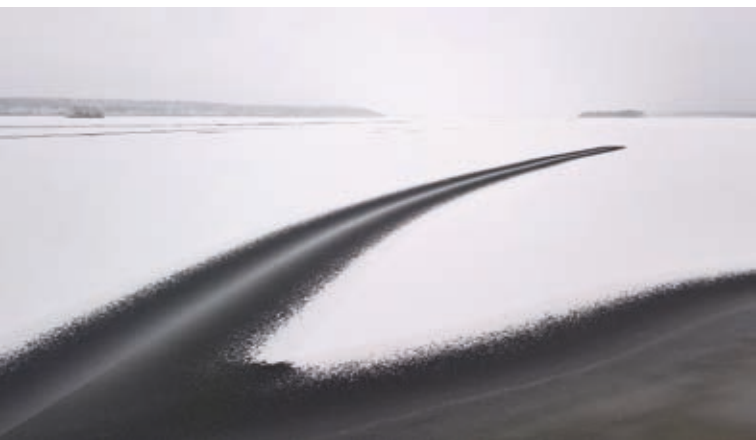
Kiljahtelen tulijoille: Pelastajat!

Pelastajani asettuvat riviin ja alkavat sukia hiuksiaan. Menen heidän taakseen ja katson sinne, minne hekin. Sieltä katsoo ta- kaisin kolme ihan samannäköistä nuorta naista! En ymmärrä, se on minusta niin hassua, että nauran ääneen.

Yksi naisista sanoo, että hän on kamalan lihava. Pitäisi tree- nata enemmän. Tiedän kyllä, mitä tarkoittavat lihava tai laiha, olen lukenut siitä lempipaikassani olevista kirjoista. Treeni on minulle vieras sana, päätän tarkistaa sen pian.

luovat

Taiteellista toimintaa Lapin yliopistossa

Toinen naisista sanoo, että hän on kamalan kalpea. Talvi on inhottava, kun se vie naamasta värin! Kolmas nyökyttelee ja sanoo, että tukkakin menee ihan littanaan.

Minä kiertelen heidän ympärillään, pujahdan jalkojen välistä ja hypistelen yhden poskea, nipistelen siihen väriä. Toisen tuk- kaa pöyhin, se lentelee ihanasti ja kutittaa minua nenään. Sille yhdelle kuiskaan korvaan, että sinä olet sopiva. Jokainen on, minäkin olen juuri sopiva kummitukseksi.

Pyrähdän pelastajieni mukana ulos ja lennän täyttä vauhtia kirjastoon. Treeni, se on sama kuin harjoittelu. Minäkin haluan harjoitella! Luen kirjasta, että hiihto on hyvä ja monipuolinen harjoittelumuoto.

Vähän aikaa joudun etsiskelemään, mutta lopulta löydän mi- nulle sopivat sukset. Niissä on numeroita, sentit ja millimetrit merkittyinä. Sauvat löytyvät samasta laatikosta, ne ovat merk- kiä HB ja sähkökän keltaiset. Raahaan sukset vanhan tutun liu- kumäkeni luo. Pian näen, toimiiko se myös hyppymäkenä!

PÄLVI RANTALA

VIERELLÄSI

Seija Ulkuniemen valokuvanäyttely *Vierelläsi* on muistonäyttely hänen esikoistyttyarelleen ja kunnianosoitus Kemijoelle.

”On aikoja, jolloin jonkun vierellä oleminen on selkeästi elä- män tärkein tehtävä. Perheemme esikoinen, 25-vuotias tyttä- remme tuli neljä vuotta syöpää sairastettuaan lapsuuskotiinsa saattohoitoon. Hän palasi 6.10.2017 Helsingistä Lappiin, aluksi sairaalaan, mutta pääsi muutaman päivän päästä kotiin.

On aikoja, jolloin jonkin vierellä olo on selkeästi elämän tär- keimpiä voimantantajia. Kotikyläni ohi virtaava Kemijoki on mi- nua uskollisesti tukenut ystäväni. Kun olen heikko, joen varrella käyskentely antaa minulle voimaa. Otin kuvasarjan ensimmäisen kuvan Kemijoen rannalta illalla 6.10.2017. Aloin ottaa kuvia lä- hes päivittäisinä jokivarsikävelyinäni maisemasta, joka on aina lähes sama mutta silti alati muuttuva. Elämän kaltainen. Käve- lyretkeni lyhenivät tyttäreni elinpäivien vähetessä. Hän nukkui pois 6.1.2018. Joki virtaa.”

aura

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

TUTKIJAT LAATIVAT KYPSEYYSANALYYSIMALLIN KUNTIEN STRATEGIATYÖHÖN

Lainsäädäntö velvoittaa kunnat laatimaan hyvinvointistrategian, mutta strategiatyö on usein paperinmakuista, tavoitteet epä- määräisiä ja strategia jää irralliseksi käytän- nön työstä. Suomen Akatemian rahoittaman PROMEQ-hankkeen tutkijat Antti Syväjärvi ja Jaana Leinonen ovat laatineet kypsyysana- lyysimallin, joka auttaa kuntia arvioimaan hyvinvointistrategiatyötään.

Tutkijat analysoivat strategiatyön kehitty- neisyyttä 46 kunnassa. Analyysin mukaan suurin osa kunnista sijoittuu vaatimattomal- le tasolle. Strategiatyössä tarvitaan yhtenäi- sempää, ajantasaisempaa ja vertailukelpoi- sempaa tietoperustaa, eri väestöryhmien osallisuutta hyödyntäviä moniäänisiä käy- täntöjä sekä paikallista ja alueellista yhteis- työtä käytännön toimijoiden ja kolmannen sektorin kanssa. Tällä hetkellä yhteistyö il- menee lähinnä mainintoina ja toiveina.

– Kunnissa koetaan, että yhteistyö syö ai- kaa ja resursseja, ja koska valmiita toimin- tamalleja ei ole, niiden luominen vaatii vai- vannäköä, Leinonen toteaa.

Kypsyysanalyysin avulla voidaan arvioi- da osallisuutta, yhteistyön käytäntöjä sekä eriarvoisuuden vähentämiseen liittyviä ta- voitteita.

– Analyysimalli auttaa kuntia arvioimaan omaa toimintaansa, löytämään epäkohdat ja paikantamaan keskeiset askelmerkit toi- minnan kehittämiseksi. Olemme halunneet antaa kunnille keinoja kehittää ja terävöittää omaa strategiatyötään, Syväjärvi kuvailee.

jaakko

ANNA-ERIKA HEIKKILÄ

VESIVOIMAN OMISTAJA

Vesi kierähtää jään reunaan. Eteläiseltä horisontilta loistaa tuore aurinko. Kos- kesta nousevan usvan pehmentämä kalastaja nostaa mademertaa vedestä.

Tarkennan katseen kuohujen läpi pohjakiviin. Kivet omistaa Suomen valtio. Omistus jatkuu hiukan etelään, hiukan pohjoiseen, yli usvan tummentaman horisontin. Keskellä koskea valtakunta vaihtuu kuningaskuntaan.

Miltei kaikissa rajaväylän koskissa pohja on myyty vesirakentamiseen, säh- köntuotantoon.

Pohjan omistajat omistavat virtaavan veden, vesivoiman. Ne saivat yhtei- sen nimen, koskitila.

Mutta raja on raja, ja raja tuo omat ongelmansa. Kosket jäivät rakentamatta.

Kalastajan merrassa sätkii tumma made, kuin valloittava jäännö muinaisil- ta ajoilta.

Kesällä merran paikalla on lippopato, krenkku. Krenkuilta lipotaan siikaa. On lipottu tietävästi 1400-luvulta asti.

Muutama sata vuotta myöhemmin, 1773, Ruotsin kuningas Kustaa III antoi luettelon siian pyyntioikeuden omistavista tiloista.

Alkoi syntyä yhteisö, joka jakaa vuorokauden aikana saadut kalat keskenään.

Jako on rituaali, elävää perinnettä lippouksen jatkeena. Kalastus yhdistää asukkaita. Krenkut ja sillat rakennetaan ja puretaan talkoilla. Joku kutoo li- pot, toinen korjaa varsia.

Toiminta sai virallisen tunnustuksen aivan äskettäin: Tornionjoen koskika- lastuskulttuuri pääsi kansallisen aineettoman kulttuuriperinnön listalle.

Nyt oikeutta kalastukseen tavoittelee valtio, pohjan ja vesivoiman omistaja.

Valtio hoi!

Eiväthän tilat kalastusoikeutta myyneet myydessään vesivoiman ja kos- ken pohjan.

Virkamiehet heil!

Mihin olette hukanneet inhimillisen, vuosisatojen aikana rakennetun ainut- laatuisen perinteen arvostuksen?

Juuri nyt alamme tutkia mahdollisuuksia päästä kansallisen aineettoman perinnön jatkoksi Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle.

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

Asukkaiden hyvinvointi, koulutusmahdollisuudet ja luovuus ovat tärkeä osa arktista osaamista.

Arktisesta kuplasta

PÄÄKIRJOITUS

MONICA TENNBERG

Tutkimusprofessori, pohjoisen poliittisen talouden tutkimusryhmä, Arktinen keskus

Asun ja työskentelen arktisessa kuplassa. Teen töitä Arktisessa keskuksessa ja asun Rovaniemellä, arktisessa pääkaupungissa. Arktinen osaaminen on kuplassamme ajan-kohtainen keskustelun aihe. Se viittaa alueelle tyypilliseen olosuhteosaamiseen, jolla on taloudellista ja kaupallista merkitystä, jos se pystytään jalostamaan uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Tällaiset innovaatiot voivat edistää myös vähähiilistä ja ilmastokestävää kehitystä. Arktinen osaaminen on osa Lapin yliopistokonsortion työkenttää, Lapin alueellista kehittämistä ja Suomen arktista strategiaa. Myös lähinaapurimme Ruotsi ja Norja kehittävät arktista osaamistaan osana älykkään erikoistumisen ohjelmia.

Kaikki hyvin kuplassa siis vai onko? Nordregion vuonna 2017 julkaistun raportin mukaan Lappi häviää monilla osaamista mittaavilla mittareilla kirkkaasti esimerkiksi Tromssalle, Norrbottenille sekä Västerbottenille ja Lappi on ”innovaatiopotentialiltaan” lähempänä Murmanskia kuin pohjoismaisia lähinaapureitaan. Lapissa asukkaiden koulutustaso, yritysten investoinnit tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatioympäristöjen puute vaativat vielä panostusta ja kehittämistä. Asukkaiden hyvinvointi, koulutusmahdollisuudet ja luovuus ovat tärkeä osa arktista osaamista.

Innovaatiot edistävät merkityksellisiä kaupunkeja. Talous ei ole ainoa merkittävä asia kaupungissa, vaan tärkeitä ovat myös kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Mielenkiintoisen vertailukohdan Rovaniemelle antaa Seinäjoki. Kaupunkien välillä on yhtymäkohtia koossa, historiassa ja kehityksessä, vaikka Seinäjoki ei olekaan varsinainen yliopistokaupunki. Seinäjoki kutsuu itseään avaruuden pääkaupungiksi. Hynysen ja Kolehmainen vuodelta 2011 olevan selvityksen mukaan Seinäjoki on malliesimerkki keskikokoisen kaupungin onnistuneesta ”innovatisaatiosta”, osaamisvetoisesta kehittämisestä, joka näkyy myös kaupunkitilassa luovina, jo olemassa olevaa hyödyntävinä ratkaisuin. Omaperäinen, vanhaa hyödyntävä kaupunkiympäristö ja vireät elämäntapayhteisöt ymmärretään siellä veto- ja pitovoimatekijäksi ja innovaatiotoiminnan luovaksi voimavaraksi.

Kuplasta ulos katsoessani herääkin kysymys voisiko laadukas, vehreä ja innostava kaupunkiympäristö olla osa arktista osaamista Rovaniemellä. Voisiko rovaniemeläistä innovaatioympäristöä kehittää hyödyntämällä arktisuutta kestäväällä tavalla, kuten kunnioittamalla kaupungin historiaa ja luontoa? Voisiko arktinen osaaminen näkyä myös Rovaniemen kaupunkikuvassa?

Arktinen Pohjoinen Lappi Saamenmaa

Rakkaallamme on monta nimeä.
Mitä ne meille kertovat?

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT ANNA MUOTKA

Lapin yliopiston motto kuuluu: ”Pohjoisen puolesta – maailmaa varten.” Selvä juttu! Vai onko sittenkään?

– Mitä pohjoista Lapin yliopisto tukee? kysyy Jarno Valkonen, pohjoisten yhteiskuntien muutosten professori.

Arkikielessä pohjoinen merkitsee yleensä ilmansuuntaa, aluetta tai sijaintia. Yliopistommeekin markkinoi itseään Euroopan unionin pohjoisimpana yliopistona.

Valkosen mukaan pohjoista ei kuitenkaan voi määritellä ilman, että tarkentaa, mistä ja kuka sitä katsoo. Pohjoista ei ole olemassa ilman vastakohtaansa etelää – ja toisinpäin. Etelästä katsoen pohjoiseen mennään jotakin tarkoitusta varten: lomaillemaan, seikkailemaan, etsimään rikkauksia.

– Mutta mitä jos asuu pohjoisessa? Jos pohjoinen onkin se paikka, josta katsotaan?

Tätä kysytään myös viime vuonna julkaistussa teoksessa *Knowing from the Indigenous North*, jonka ovat toimittaneet Thomas Hylland Eriksenin, Sanna Valkonen ja Jarno Valkonen. Siinä pohjoinen määritellään erityiseksi tietämisen, kuulumisen ja olemisen muodoksi.

– Elettynä todellisuutena pohjoinen on kaiken keskellä. Maailman napa, josta aukeavat kaikki ilmansuunnat.

Mikä pohjoisessa on erityistä? Monikin asia, mutta otetaan esimerkiksi liike, joka on Valkosen mukaan pohjoisen pohjavire. Valkonen on kotoisin Ivalosta. Kylästä, joka aika yksimielisesti mielletään pohjoiseksi.

– Mitä pohjoisempaan asut, sitä varhaisemmassa vaiheessa tulet tietoiseksi siitä, että edessäsi on hetki, jol-

loin joudut valitsemaan, lähdetkö vai jäätkö. Valinta on väkivaltainen ja koskee kaikkia.

Valkonen valitsi lähtemisen. Hän repäisi itsensä irti Ivalosta ja muutti opiskelemaan Tampereelle, joka oli maisemallisesti, mentaalisesti ja käytännöllisesti jotakin ihan erilaista. Jopa taivas oli erilainen.

– Lähdön jälkeen alettiin kysellä, että meinaatko palata. Ikään kuin olisi jokin muuttumaton pohjoinen, mihin voisi palata.

Edes lähteminen ei lopettanut valitsemisen pakkoa – eikä liikettä.

Täydellinen paradoksi

Kaikilla paikoilla, mailla ja maanosilla on oma pohjoisensa. Jos haluamme puhua maapallon pohjoisosista,

” Arktinen alue on täydellinen paradoksi.

kannattaisiko meidän sittenkin puhua arktisesta alueesta? Se voidaan määritellä monella tavalla, mutta ainakin määritelmiä on olemassa, kuten pohjoinen napapiiri.

– Arktinen alue on täydellinen paradoksi, sillä se luo ajatuksen yhtenäisestä alueesta.

Yhtenäisyyden sijaan on moninaisuutta: kansoja, kulttuureita, olosuhteita, ympäristöjä. Golfvirran ansiosta meillä on leppoisat oltavat verrattuna moniin muihin arktisiksi nimettyihin paikkoihin. Rovaniemi

on korkeintaan arktisuuden reunalla, sillä ”todellinen” arktinen on pääsääntöisesti asumaton ja miltei ihmiselämälle mahdotonta aluetta. Lunta, jäätä ja ikiroutaa.

– Arktisuus on luonnontiedettä, taloutta ja geopoliitiikkaa. Se ei ole elettyä vaan keinotekoista.

Paras esimerkki tästä on Valkosen mukaan Huippuvuoret. Saaret, joilla asuu pääasiassa muualta muuttaneita tutkijoita ja raaka-aineiden etsijöitä. Saaret, joille ei saisi syntyä eikä kuolla. Todellisuus Huippuvuorilla on kovin erilainen kuin Lapissa, jossa syntymäpaikka ja suku määrittävät ihmistä jopa läpi elämän. ”Mistä olet pois?”, kuten kysymys kuuluu.

Onko Rovaniemi Lappia?

Jos keskipisteenä olemista mitataan kansainvälisen huomion tai vieraiden määrällä, maamme keskipiste on tällä hetkellä pohjoisessa.

– Onko maailman mittakaavassa Suomessa muuta kuin Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Lappi? Valkonen haastaa.

No nyt päästiin selkeästi määriteltyyn alueeseen! Selaiseen, jonka rajat löytyvät kartalta. Vai päästiinkö vieläkään? Virallisesti Rovaniemi on Lappia, mutta epävirallisesti sen lappilaisuus myös kiistetään. Kun Valkonen muutti Rovaniemelle, häneltä saatettiin kysyä, että koska olet menossa käymään Lapissa.

– Mietin, että missä nyt sitten olen, jos en ole Lapissa. Ehkä Rovaniemi on liian urbaani ollakseen ”aitoa” Lappia: poroja, tykkypuita, tuntureita ja värikkäitä saamenpukuja. Juuri se Lappi auttaa yliopistoammekin houkuttelemaan vaihto-opiskelijoita ja kansainvälisiä vieraita.

Ongelmallista on sekin, että Lappi ei kuulu pelkästään meille, vaan Ruotsillakin on omansa. Historiallinen Lappi on puolestaan saamelaisten maa ja paljon laajempi kuin nykyinen saamelaisten kotiseutualue. Valtioiden näkökulmasta sitä ei parane ajatella liian yhteinäisenä tai itsenäisenä alueena.

– Saamenmaa poistaisi Pohjoismaiden arktisuuden.

Pohjoisesta maailmalle

Palataan takaisin yliopistomme nykyiseen mottoon.

Valkosen mielestä sitä voisi vähän viilata: ”Tietoa pohjoisesta – maailmaa varten.”

– Eletty pohjoinen synnyttää näkökulman, josta voimme tutkia mitä tahansa aihetta tai aluetta, myös Arktista.

Lapin yliopiston profiloitumisessa ja markkinoinnissa voi Valkosen mielestä hyödyntää sekä pohjoisuutta että arktisuutta. Yliopistomme ei ole ainoa, joka parhaillaan panostaa arktisuuteen. Myös Oulun yliopisto julistaa tekevänsä tiedettä arktisella asenteella. Yliopistojemme välille on rakennettu kilpailuasetaama, josta Valkosen mukaan kannattaisi vihdoinkin päästä eroon.

– Lapin yliopistossa on yhteiskuntatieteet, oikeustieteet ja taiteet, jotka puuttuvat Oulusta. Ainoa päällekkäisyyttä on kasvatustieteissä. Meidän pitää profiloitua omilla tieteenaloillamme ja tehdä se hyvin. Me olemme arktinen tiedeyliopisto.

Pohjoiseen tietämiseen sisältyy vahvasti tietämisen moninaisuus. Valkonen painottaa, että yhteiskunnallisiin ongelmiin ei ole olemassa vain yhtä oikeaa ratkaisua vaan monia. Esimerkiksi aurinkoenergiaa on kesäi-

sessä Lapissa yllin kyllin, mutta talveksi tarvitaan muita energiaratkaisuja.

– Mikään järjestelmä ei kestä, jos se on yhden ratkaisun varassa.

Samaa mieltä on professori Suvi Ronkainen, jonka kanssa tapaamme

seuraavana päivänä.

– Tieteellinen tutkimus tuottaa tietoa, jolla on sellaisenaan sovellettavaa arvoa ja jota voidaan käyttää ratkaisujen tekemiseen. Pystymme nimeämään ja hahmotamaan ilmiöitä monesta suunnasta, ilman että olemme kiinni jossakin tiettyssä näkökulmassa.

Ronkaisen mukaan juuri tällaista ajattelua tarvitaan kipeästi nykyisen poliittisen keskustelun rinnalle. Hetkinen, tarkoitus oli puhua arktisuudesta ja pohjoisuudesta. Miten päädyimme keskustelemaan ratkaisuista?

Kartta käännähti eri asentoon

Palataan vähän taaksepäin – tai oikeastaan monta vuotta. Kun Lapin yliopisto alkoi profiloitua yhä voimakkaammin arktisuuteen, Ronkainen suhtautui siihen epäillen. Hän mietti, onko tutkimuksen järkevää sitoutua niin voimakkaasti yhteen alueeseen. Intoa vä-

hensi sekin, että arktisessa tutkimuksessa vaikutettiin olevan kiinnostuneempia ympäristöstä ja kulttuureista kuin taloudesta ja politiikasta.

Ronkaisen näkemys alkoi muuttua, kun hänet valittiin Vaasan yliopiston rehtoriksi. Uudessa työssään hän tutustui lähemmin taloustieteen ja teknologian tutkimukseen. Samalla hän havahtui katselemaan uusin silmin omaa tieteenalaansa, monitieteistä ja -menetelmällistä yhteiskuntatutkimusta.

– Elämme Suomessa aikaa, jossa yliopistojen ja tutkijoiden pitää pystyä kertomaan toisella tavalla siitä tiedosta, jota tuotamme.

Mutta miten tämä liittyy arktisuuteen? Yksi voimakaimmin yhteiskunnan ja talouden rakenteita muuttavia ilmiöitä on ilmastonmuutos, joka ravistelee elämääme arktisella alueella ja koko maapallolla.

– Se luo Lapin yliopistolle enemmän syitä olla olemassa. Koska olemme arktisella alueella tai sen kupeessa, tulemme kokemaan ilmastonmuutoksen ihollamme. Sen vaikutukset ovat osa arkeamme. Juuri siksi meidän kannattaa suunnata tutkimusta tavalla, jossa tieteellinen perustutkimus ja soveltava tieteellinen tutkimus kohtaavat.

Ronkaisen mukaan tieteellistä tietoa pitää käyttää ratkaisujen tekemiseen, mutta sitä ei voi tuotteistaa. Muuten menetämme tieteen ytimen eli kyvyn esittää avoimia kysymyksiä. Siksi hän ei puhu soveltavasta tutkimuksesta vaan sovellettavasta tieteellisestä tiedosta.

Nykyisin Ronkainen mieltää arktisuuden ennen kaikkea näkökulmaksi, joka sitoo meidät globaaliin politiikkaan eri tavalla kuin esimerkiksi pohjoisuus. Arktisuus oikeuttaa – ja velvoittaa – meidät puhumaan hankalista asioista.

– Muutoksen hahmottaminen arktisesta näkökulmasta tuo esiin riippuvuutemme ympäristöstä. Riippuvuus näkyy täällä mutta katoaa, kun muutosta katsellaan maailman metropoleista.

Valkosen tapaan myös Ronkainen uudistaisi yliopistomme mottoa: ”Pohjoisuuden näkökulmasta – ihmisiä varten.”

– Olemme kohdassa, jossa tieteen pitää uskaltaa tarjota ratkaisuja ihmisistä ja ihmisyyttä varten. •

Kirjoittaja on tiedetoimittajana Arktisessa keskuksessa.

Koko Suomi on arktinen maa – tai ei lainkaan

Tästä ollaan samaa mieltä: Arktis on pohjoisnavan ympärille levittyvä maantieteellinen alue. Tästä käydään kamppailua: missä kulkee sen eteläraja?

Kun luonnontieteilijät rajaavat arktista aluetta, Suomi ja Skandinavia tipahtavat helposti ulkopuolelle. Täällä on liian lämmintä, liikaa puita ja liian vähän ikiroutaa, jäätiköistä puhumattakaan. Golfvirran takia elämme pohjoisella havumetsävyöhykkeellä ja subarktisella alueella. Varsinainen Arktis puolestaan kutistuu ilmastonmuutoksen takia, kun keskilämpötilat nousevat, jäätiköitä sulaa ja tundraa pusikoituu.

Politiikassa ei luonnontieteen rajauksista paljoa piitata, vaan arktinen alue paisuu kuin pullataikina. Esimerkiksi Suomen arktisessa strategiassa koko maamme on arktinen.

– Suomen arktisuutta määrittää eniten se, kenen silmillä katsot ja kenen suulla puhut, tiivistää tutkimusprofessori Timo Koivurova.

Koivurovan omaa katsetta ohjaa sekä hänen työnsä oikeustieteilijänä että Lapin yliopiston Arktisen keskuksen johtajana. Oikeustieteissä pohjoisuus on tarjonnut arktisuutta väljemmän viitekehyksen ja arktisuudesta on alettu puhua oikeastaan vasta viime vuosina. Yksi keskustelijoista on juuri Koivurova, joka on muun muassa kehittänyt Arctic Law’n käsitettä.

Arktinen keskus sen sijaan perustettiin jo vuonna 1989 – paljon ennen politiikan ja elinkeinoelämän arktista buumia. Nimivalinta on tukenut alusta asti Arktisessa keskuksessa tehtävän tutkimuksen ja tiedeviestinnän kansainvälisyyttä.

– Arktisuus nostaa alueen keskiöön ja korostaa sen monia mahdollisuuksia. Arktisuudessa on jotakin suurta ja dramaattista.

Suomella on vahva asema kansainvälisessä arktisessa yhteistyössä, joka alkoi aikanaan Suomen aloitteesta. Maamme oli vahvasti mukana Arktisen neuvoston perustamisessa ja alueen poliittisessa määrittelyssä. Arktinen neuvosto valitsi etelärajaksi pohjoisen napapiirin, jonka ansiosta mukaan saatiin nykyiset jäsenmaat: Pohjoismaat, Venäjä, Kanada ja Yhdysvallat.

Määritelmää on myöhemmin yritetty horjuttaa. Kymmenkunta vuotta sitten Jäämeren rantavaltiot käynnistelivät yhteistyötä, joka olisi onnistuessaan voinut haastaa Arktisen neuvoston ja pudottaa yhteistyöstä pois Suomen, Ruotsin ja Islannin. Tällä hetkellä suunta on vastakkainen ja Arktiseen neuvostoon on suorastaan tunkua. Kiina esittää olevansa ”Near-Arctic State” erona aiempaan ”Non-Arctic State” statukseensa.

Koivurovan mukaan myös tutkimuksen piirissä arktisuus ymmärretään aiempaa väljemmin. Tarkkojen maantieteellisten rajausten sijaan keskitytään siihen, mikä kulloinkin on tutkimusasetelman kannalta relevanttia.

– Arktinen tutkimus on arktisen alueen tutkimusta, jossa tuotetuilla havainnoilla ja tiedolla on yhä selkeämmin globaali merkitys, Koivurova sanoo.

Lue lisää Suomen arktisesta ajattelusta Markku Heikkilän kirjasta *Jos menetämme Arktiksen* (2019).

Arktinen hevonpaskabingo

Yliopistonlehtori Hanna Lempinen lanseerasi muutama vuosi sitten arktisen bingon, johon hän sai inspiraation kansainvälisistä arktisista konferensseista. Ihme on, jos niissä istuessaan ei saa raksittua sellaisia fraaseja kuin ”The Arctic is changing rapidly” tai ”What happens in the Arctic does not stay in the Arctic.”

– Bingon ruudukko pysyy vuodesta toiseen hämmästyttävän muuttumattomana, vain iskulause vaihtuu.

Lempinen on osallistunut useita kertoja niin Arctic Circleen Islannissa, Arctic Frontiersiin Norjassa kuin Arctic Spiritiin Suomessa. Pääpuhujat edustavat yleensä valtioita tai suuria yrityksiä, jotka esittelevät arktisia strategioitaan ja skenaarioitaan.

– Tärkeintä niissä on näkyminen ja läsnäolo. Keskusteluille, kysymyksille ja kritiikille jää vain vähän tilaa.

Usein konferensseja perusteellaan juuri sillä, että niissä kohtaavat tutkijat, päätöksentekijät ja elinkeinoelämän toimijat. Lempisen kokemuksen mukaan vuorovaikutus jää pinnalliseksi ja yksipuoliseksi. Tutkijat käyvät kyllä kuuntelemassa poliitikkoja, mutta politi-

kot ehtivät harvoin kuuntelemaan tutkijoita.

Mikä sitten on saanut Lempisen osallistumaan konferensseihin yhä uudestaan? Kollegoiden tapaamisen lisäksi tapahtumat kiinnostavat häntä kansainvälisen politiikan näyttämönä.

– Niistä saa aika hyvän käsityksen, ketkä positioivat itsensä arktisiksi toimijoiksi ja mistä juuri nyt puhutaan.

Matkojen rahoituskin on järjestynyt suhteellisen helposti, sillä arktisuuden vetovoima puree myös rahoitajiin.

Lempinen toivoo, että arktisessa tutkimuksessa uskallettaisiin ravistella vallitsevaa ajattelua.

– Tarvitsemme teoreettista, käsitteellistä ja kriittistä keskustelua, jossa pyritään kyseenalaistamaan itsestäänselvyyksinä pidettyjä arvoja ja kehityskulkuja. Ettei esimerkiksi kysytä, miten tätä asiaa pitäisi kehittää, vaan kysyttäisiin, tulisiko tätä ylipäätään kehittää. Tietyt valinnat eivät ole välttämättömyyksiä, vaikka ne saadaan monesti siltä näyttämään.

MARJO LAUKKANEN

Arctic Bingo!

By Hanna Lempinen

Security	Fragile ecosystems	The Arctic is changing rapidly	Climate change
Indigenous Peoples	Natural resources	Cooperation or conflict?	Geopolitics
Resilience	Northern sea route	Sustainable development	Globalisation
Traditional knowledge	What happens in the Arctic does not stay in the Arctic	Governance	Fill in the 2019 buzzword here!

Julkaistu alunperin: Northern Political Economy Blog

Saamelaismuseumo ELÄÄ AJASSA

Saamelaisessa kulttuurissa menneisyyden ja nykyisyyden välillä on elävä yhteys.

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVA SIIDA

Inarin Siidassa on saman katon alla Suomen saamelaisten kansallismuseo ja Metsähallituksen luontokeskus. Yhteisessä näyttelyssä pohjoinen luonto muodostaa ulkokehän, jonka keskellä kerrotaan saamelaiskulttuurista.

Museot kertovat menneisyyden ohella nykyisyydestä ja kurottelevat tulevaisuuteen. Samalla ne ovat vahvasti kiinni omassa ajassaan: sen tiedoissa, käsityksissä, arvoissa. Tämä on huomattu myös Saamelaismuseumo Siidassa, jonka perusnäyttelyä ollaan uudistamassa. Metsähallituksen ja museon yhteinen näyttely avattiin yleisölle yli 20 vuotta sitten.

– Siinä ajassa on tapahtunut paljon, myös saamentutkimuksessa, sanoo saamelaisen kulttuurin professori Veli-Pekka Lehtola Oulun yliopistosta.

Lehtola vastaa näyttelyn uuden käsikirjoituksen saamelaiskulttuurista kertovasta osuudesta. Se tehtiin Lapin yliopiston ja Siidan yhteisessä hankkeessa, jossa kehitettiin osallistavia toimintamalleja kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestäväille museolle. Hanketta rahoitti Suomen Akatemia.

Kun hankkeen alussa kartoitettiin Saamelaismuseumo kohdistuvia odotuksia, moni kehui nykyistä näyttelyä ja sen keskeistä teemaa, luonnon ja kulttuurin rinnakkaiseloä. Kritiikkiäkin kuultiin. Miksi näyttelyssä kerrotaan enemmän miehistä kuin naisista? Missä ovat inarinsaamelaiset? Miksi koltista puhutaan vain historian näkökulmasta?

– Yleinen toive oli, että museo esittelisi enemmän tämän päivän elävää saamelaiskulttuuria. Se on helpommin sanottu kuin tehty, Lehtola toteaa.

Uutuudet kiinnostavat

Uuden näyttelyn keskeiseksi teemaksi on muodostumassa pärjääminen, joka Lehtolan mukaan on aktiivista ja luovaa toimintaa, ei epätoivoista selviytymistaistelua.

– Suuret muutokset ovat kuuluneet saamelaisten kulttuuriin vuosisatojen ajan. Käsikirjoituksessa korostetaan muutosten sijaan jatkuvuutta ja joustavia ratkaisuja.

Alkuperäiskansoihin liitetään usein odotus ”museoitumisesta”, samanlaisena pysymisestä. Perinteet voidaan ymmärtää ikaikaisiksi, vaikka ne muuttuvat ajassa ja ovat sijoitettavissa tiettyihin aikakausiin.

– Saamelaiset ovat olleet yhtä kiinnostuneita uutuudesta kuin muutkin. Esimerkiksi moottorikelkka levisi 60-luvulla nopeasti saamelaisten poromiesten käyttöön. Siitä seurasi suuria muutoksia, joihin sitten sopeutuivat porot ja ihmiset.

Muutosten vauhti on kiihtynyt. Samalla syntyy myös uudenlaisia mahdollisuuksia. Inarinsaamen onnistunut kielipesätoiminta on saanut vaikutteita Uuden-Seelannin maoreilta, ja Inarista malli on puolestaan levinnyt

eteenpäin. Alkuperäiskansojen verkostot ovat laajenneet alueellisista arktisiksi ja globaaleiksi.

Lehtolan mukaan kanssakäyminen ja muilta kulttuureilta omaksuminen on ollut pitkään keskeistä saamelaisessa kulttuurissa. Esimerkiksi käy saamenpuku, pohjoissaameksi gákti, jonka nykyinen malli on omakuttu kauppiailta myöhäiskeskiajalla ja josta on muodostunut tärkeä osa saamelaista identiteettiä.

Menneisyys elää meissä

Museoiden yhtenä tehtävänä on auttaa meitä muistamaan. Lehtolan mukaan muistamisella on Saamelaismuseumossa erityinen merkitys.

– Saamelaisessa kulttuurissa menneisyyden ja nykyisyyden välillä on elävä yhteys. Miten nykypäivän saamelaiskulttuurissa näkyy esi-isiemme perintö ja miten muokkaamme sitä?

Esimerkiksi kulttuurin mytologisia piirteistä on tarkoitus kertoa nykyisyyden näkökulmasta. Lehtolan mukaan mytologiset piirteet elävät ja vaikuttavat yhä saamelaisten luontosuhteessa. Luonnolla on roolinsa myös muistamisessa. Uudessa näyttelyssä luonnon

ja kulttuurin välille halutaan lisätä vuoropuhelua.

– Maisema on saamelainen kulttuuriympäristö ja säilyttää muistia.

Siidan nykyisessä näyttelyssä on vierailut yli miljoonaa kävijää, joista saamelaisia on murto-osa. Lehtola uskoo, että saamelaisten näkökulmasta kerrottu näyttely puhuttelee myös muita.

– Luotamme siihen, että kun kerromme oman tarinamme, se riittää. Tarinan ydin on yleisinhimillinen. Osan siitä pystyy tunnistamaan ja osa kiinnostaa, koska se on erilaista. Toivon, että kävijä osaisi vierailunsa jälkeen kertoa, miksi saamenpuvun väärä käyttö loukkaa, vaikka sitä ei väännetä rautalangasta.

Näyttelyn rakentamisen rahoitus on vielä auki saamelaiskulttuurin osalta, mutta uusittu perusnäyttely on tarkoitus avata jo vuonna 2022. Jos museo on tuolloin sosiaalisesti kestävä, millainen se on?

– Sellainen, että saamelaiset voivat tunnistaa siitä itsensä ja tunnustaa sen tärkeäksi osaksi omaa kulttuuriaan. Pystymme olemaan siitä ylpeitä.

Entä millainen on kulttuurisesti kestävä museo?

– Se kertoo, millaisena koemme esi-isiemme perinnön ja mitä se voisi meille tarkoittaa. Se muistuttaa meitä vahvoista piirteistämme, joita voimme kehittää ja hyödyntää nykypäivässä. •

Minun Lappini

TEKSTI MARIA PALDANIUS
KUVAT ELLI ALASAARI

OUTI KUGAPI

väitöskirjatutkija,
yhteiskuntatieteiden
tiedekunta

Minun Lappini alkaa vasta noin sata kilometriä Rovaniemeltä ylöspäin. Tarkemmin sanoen siitä pisteestä, jossa puusto alkaa harveta, nyppylät suureta ja maisema muuttaa muotoaan. Lappi ja pohjoisuus merkitsevät minulle tilaa elää, olla ja hengittää.

Minun Lappini on paikka, jossa luonto on aina lähellä tarjoten mahdollisuuksia voimaantumiseen, innoitumiseen ja rauhoittumiseen. Myös pohjoiselle tunnusomainen kiireettömyys määrittää elämäni ja suhdettani pohjoiseen.

Lappi on työni ja tutkimukseni keskiössä. Meille matkailualalla työskenteleville Lappi on mitä mahtavin testilaboratorio, joka mahdollistaa uusien juttujen testaamisen ja tiedon tuottamisen eri näkökulmista. Täällä matkailututkijan on hyvä temmeltää.

Tällä hetkellä työskentelen kahdessa Lappiin suuntautuvassa hankkeessa, joista ARCTISEN-hanke kehittää kulttuurisensitiivistä matkailua ja Lapista käsin -hanke pyrkii edistämään lappilaisten käsityöntekijöiden ja -yrittäjien matkailuosaamista. Samalla neulon kasaan väitöskirjaani, jossa tutkin matkailijoiden kokemusten muodostumista, kun käsitöitä tehdään itse osana matkailuaktiviteetteja. Tutkimusaineistoni olen kerännyt Lapissa.

Sekä oma arkeni että työni kietoutuvat vahvasti pohjoisuuden ympärille, ja mikä olisikaan antoisampaa! En keksi parempaa paikkaa elää ja työskennellä. Tai no, jos tarkkoja ollaan, niin paukkupakkasilla tuulen tuivertessa olisi mukavaa maata auringossa. Mutta sekin kuuluu asiaan. Sekin on osa minun Lappiani.

JUKKA KIVINIEMI

graafisen suunnittelun
yliopisto-opettaja,
taiteiden tiedekunta

Lapillani on kahdet, kontrastiset kasvot. On arvoituksellinen ja kiehtova Lappi, jonka puhtaan luonnon mystisessä hiljaisuudessa saan olla ihan yksin. Se suhde on hyvin henkilökohtainen. Toisaalta, rovaniemeläisenä näen myös Lapin toiset kasvot: työn ja ihmissuhteiden määrittämän urbaanin Lapin.

En rakastunut Lappiin ensisilmäyksellä. Kun aikoinaan muutin Rovaniemelle työn ja opintojen perässä, paikka vaikutti karulta ja kitukasvuiselta. Mutta aika teki tehtävänsä ja Lapista tuli konkreettinen osa minua. Nyt Lappi muodostaa kehykset, joiden sisällä elän elämäni.

Parhaimmillaan koen Lapin tavalla, jossa aika menettää merkityksensä. Joskus pohdin, että tällainen Lappi oli sata vuotta sitten: karu, kesyttämätön, koskematon

ja täynnä arvoituksia, jotka odottavat etsijäänsä.

Opetustyöni kautta Lappi avautuu minulle arkisena ja käytännönläheisenä. Opetan graafista suunnittelua, jossa Lappi on läsnä paitsi opetusympäristönä, myös opetukseen integroituna. Myös työn alla oleva väitöskirjatutkimukseni liittyy olennaisesti Lappiin. Tutkimuksessani pohdin sitä, miten alueellisiin voimavaroihin lukeutuvat aiheet, myytit ja tarinat abstrahoituvat organisaatioiden visuaalisessa identiteetissä. Lapin kuvastot ja visualisointi kiinnostavat minua.

Urbaanin Lapin käsitteeseen kuuluu myös turismi, jonka räjähdysmäinen kasvu on huolestuttavaa. Onko Lapin parhaisiin ominaisuuksiin kuuluva ainutlaatuinen luonto vaarassa kadota massaturismin myötä? Muuttuuko myös minun Lappini? Sitä pohdin paljon.

ANNE TUOMIVAARA
projektikoordinaattori,
Lapparikoulu-hanke,
Arktinen keskus

Joskus suutun Lapille. Niin voi käydä silloin, jos kesällä on liian kylmä tai niin paljon sääskiä, ettei voi hengittää. Mutta annan nämä viat Lapille anteeksi. Minun ja Lapin välinen suhde on kuin rakastettujen. Rakastan Lapin puhdasta luontoa, lunta, väljyyttä, kesäöitä ja ihmisten mentaliteettia. Elämä Lapin maaseudulla on opettanut luonnon kunioittamista ja sen antimien arvostusta. Liikun paljon luonnossa ja eksyn usein. Luotan siihen, että metsän haltiat ja muut olennot pitävät minusta huolta ja opastavat minut eksymään hienoihin paikkoihin ja takaisin kotiin. Mottonikin kuuluu: eksyvä löytää!

Olen syntyperäinen lappilainen, mikä näkyy myös luonteessani. Perusluonteeltani olen kiivas ja nopea, mutta ikä ja ympäristö ovat hioneet persoonaani rau-

hallisempaan suuntaan. Monet asiat hoituvat lappilaisella asenteella ”elä hättäile, keitämmä potut” ja ”solekko tehdä” -tyyliin.

Tämänhetkinen työni liittyy uhanalaisen, lappilaisen lehmärodun suojeluun ja kannan elvyttämiseen. Lappinlehmän suojelutyö on lappilaisen kulttuurihistorian vaalimista. Se on osa sitä lappilaisuuden tarinaa, jonka eteen haluan tehdä työtä. Oman koulutusyritykseni kautta teen töitä Lapin luonnon antimien kuten yrttien ja marjojen hyödyntämiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi.

Asun, elän ja työskentelen Lapissa. Lappi on kotini ja sielunmaisemani. Se on tuttu ja turvallinen elinpiiri, joka tarjoaa kaiken, mitä tarvitsen. Minun Lappini on kuin suojaava peitto, johon voin aina luottaa. Täällä minun ei tarvitse pelätä mitään. ●

kolumni

OUTI SNELLMAN

Kansainvälisten asioiden johtaja, Lapin yliopisto
Pääsihteeri, Arktinen yliopisto (UArctic)

Monet veikkaukset osoittautuivat jälkeinpäin viisaiksi: periferiasta on tullut keskiö.

ELLI ALASAARI

MIKÄ IHMEEN ARKTINEN?

Palataan ajassa 30 vuotta taaksepäin. Suomi pyrki vahvasti osaksi Eurooppaa, ja yliopistoja patistettiin kansainvälistymään. Rehtori Esko Riepula palkkasi minut toukokuussa 1990 toteuttamaan opetusministeriön komennusta saada Suomeen vuosittain 5 000 vaihto-opiskelijaa.

Jo toisella työviikollani esitin rehtorille, että arktinen sijainti olisi yliopistollemme hyvä teema, joka houkuttelisi opiskelijoita myös ulkomailta. Rehtori innostui, olihan Lapin yliopistoon jo perustettu Arktinen keskus. Englanninkielisen arktisen opintokokonaisuuden ajatus lanseerattiin kansainvälisesti heti seuraavalla viikolla pohjoiskalotin yliopistojen yhteistyökomitean kokouksessa Uumajassa.

Kansainvälistymisen strateginen suunta luotiin tuolloin. Nykypäivän valossa valinta vaikuttaa itsestäänselvyydeltä. Olihan Lapin yliopisto ollut vahvasti mukana perustamassa Circumpolar Universities Association -järjestöä Kanadassa vuonna 1989, ja pohjoiskalotin yhteistyökin oli varsin vakiintunutta. Silti meille naurettiin – mikä ihmeen arktinen? Sehän on kaukainen periferia, jolla on keskeinen merkitys ilmastonmuutoksessa mutta joka tuskin on sisältönä niin merkittävä, että yliopiston kannattaa sen takia julistaa itseään marginaaliin.

Ihmisellä on taipumus projisoida nykyisyyttä menneisyyteen ja kertoa tarinaa nykyisyyden näkövinkkelistä. Niin tässäkin. Aivan kuin olisimme vuoren varmasti tienneet, miten vallan palikat jakautuvat Neuvostoliiton hajottua tai että tulevaisuudessa Suomi tulee julistautumaan arktiseksi maaksi. Emme tienneet, mutta monet veikkaukset osoittautuivat jälkeinpäin viisaiksi: periferiasta on tullut keskiö.

Vähitellen Lapin yliopisto näki, että arktisuus on tärkeä paitsi kansainvälisen yhteistyön alustana myös koko yliopiston läpileikkaavana tutkimusaiheena. Paikallinen ja alueellinen fokus mahtuvat arktisen kehän sisään ilman, että mikään niistä sulkee toista pois.

Vuonna 1997 Lapin yliopisto päätti ryhtyä vetämään Arktisen neuvoston piirissä virinnyttä ideaa arktisesta verkostoyliopistosta. Tämä oli lopullinen vahvistus sille, että kansainvälistyminen nähtiin keskeisenä osana niin arktista yhteistyötä kuin Arktikseen ja pohjoiseen kohdistuvan tutkimuksen vahvistamista.

Valittu tie on ollut varsin johdonmukainen ja onnistunut, mistä kielii sekin, että tielle näyttää nyt syntyvän ruuhkaa. Mitä useampi yliopisto haluaa edistää arktisten kansojen, kielten ja yhteisöjen – myös yliopistoyhteisöjen – hyvinvointia, sitä paremmin voimme kaikki tässä tavoitteessa onnistua.

Arktinen muotoilu

tulevaisuuden teknologioiden rajapinnassa

TEKSTI JONNA HÄKKILÄ JA MILLA JOHANSSON
KUVAT MILLA JOHANSSON JA TUOMAS LAPPALAINEN

Keskustelu arktisen muotoilun käsitteestä on ollut vilkasta ja jatkuu edelleen. Arktista muotoilua voidaan pitää kattokäsitteenä, joka sitoo yhteen erityyppisiä lähestymistapoja.

Taide ja muotoilu löytävät rajapintoja arktisuudesta hyvin monin tavoin – esimerkiksi kulttuuriperinnön, materiaalien, aihevalintojen ja vaikkapa käyttökontekstin kautta. Muotoilijalle arktisuus voi olla hyvin subjektiivinen ja henkilökohtainen kokemus. Kosketus arktisuuteen voi syntyä esimerkiksi puhtaasta luonnosta, pohjoisesta hiljaisuudesta tai vuodenaikojen vaihtelusta. Lapin yliopiston strategisena keihäänkärkenä arktisuus on valttikortti, jolla voidaan erottautua muiden

yliopistojen profileista sekä Suomessa että maailmalla – näin myös muotoilun alueella.

Taiteiden tiedekunta on viime vuosina tuonut arktista muotoilua näkyviin korkeatasoisilla kansainvälisillä muotoilumessuilla Milanossa (2016 ja 2017) sekä New Yorkissa (2018). Erityisen suuren yleisömäärän ovat saaneet vuorovaikutteiset messuosastot Kaiku (2016) ja Vaana (2017), jotka olivat esillä Milanon muotoiluviikolla. Muotoiluosastot sijoittuivat Milanossa tuhansia päiväkävijöitä vetävälle Ventura Lambraten näyttelyalueelle, jossa halutaan korostaa tuoreita ja uudentyyppisiä muotoiluavauksia.

Kosketuksesta etenevät jäärailot

Sekä Kaiku- että Vaana-osastojen muotoilutöissä arktisuutta yhdisteltiin tulevaisuuden teknologioihin ja kestäväen kehityksen tavoitteisiin. Osastot suunniteltiin vuorovaikutteiseksi ja elämyksellisiksi. Näyttelytöiden joukossa oli muun muassa poronnahasta tehty älytakki, joka sisälsi printattavan elektroniikan tekniikalla valmistettuja aurinkokennoja. Murtuvaa jäätä esittävissä tekstiiliteoksessa valoilla toteutetut jäärailot etenivät, kun kävijä kosketti tekstiilin pintaa. *Jääpöytä*-teoksen puisiin pintoihin oli upotettu sensoreita, ja Lemmenjoen pienoismallissa virtaavan veden väri muuttui kosketuksesta.

Vuorovaikutteiset messuosastot ovat herättäneet mielenkiintoa myös siksi, että muotoilunäyttelyissä kävijät harvoin pääsevät koskettelemaan, kokeilemaan ja vaikuttamaan teoksiin. Lapin yliopiston näyttelytöissä arktinen muotoilu linkittyy teknologiaan yhdistellen oivaltavasti modernia ja perinteistä. Vuorovaikutteisen teknologian, kuten kosketus- ja liikesensoreiden sekä valo- ja lämpöelementtien, sisällyttäminen teoksiin tekee niistä yllättäviä ja mieleenpainuvia. Selkeät linjat,

luonnonmukaiset materiaalivalinnat ja yksinkertainen muotokieli taas on suunniteltu heijastamaan arktista mielenmaisemaa.

Tänä vuonna monialaista muotoiluosaamista esitellään Milanon muotoiluviikolla huhtikuussa Kuura-osastolla, joka on toteutettu yhteistyössä Rovaniemen kaupungin sekä Arctic Design Shopin kanssa. Elämyksellisen galleriatilan kokonaisuuden ovat suunnitelleet ja toteuttaneet Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kolmannen vuoden opiskelijat. Arktinen muotoilunäyttely sijoittuu Isola Design Districtin alueelle, jonka ydinajatuksena on tarjota näkyvyyttä kiinnostaville suunnittelijoille. Osallistumalla kansainvälisiin muotoilutahtumiin Lapin yliopisto voi nostaa arktisuuteen liittyvää tematiikkaa muotoilumaailman keskusteltavaksi. ●

Jonna Häkkilä on teollisen muotoilun professori ja Milla Johansson teollisen muotoilun yliopisto-opettaja taiteiden tiedekunnassa.

Lisää aiheesta voi lukea tuoreesta artikkelista Häkkilä & Johansson, Arctic Design for a Sustainable, Technological Future, teoksessa *Relate North*, 2018.

Kaiku-osasto kutsui kokeilemaan elämyksellisiä teoksia Milanossa.

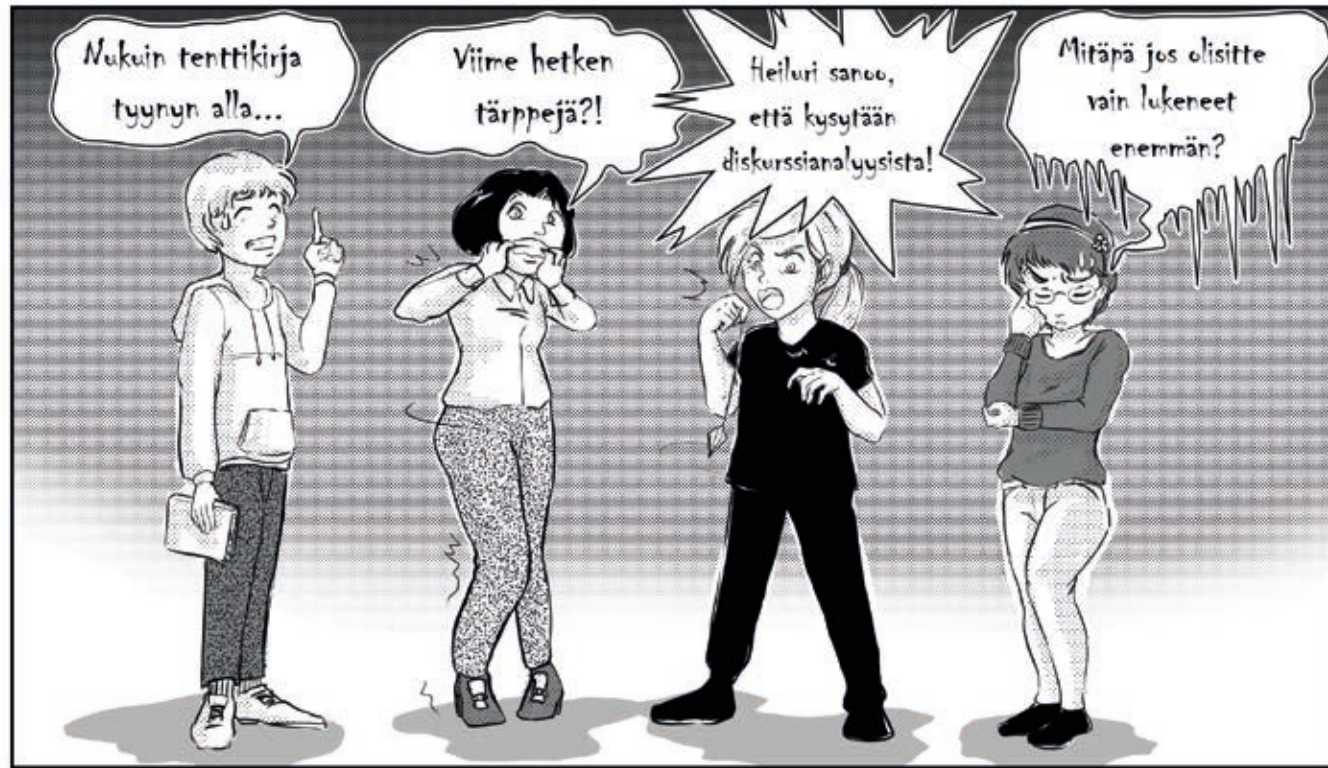
tuokio
arktisessa

Kuloheinän värisen törmän
ja
tulvaveden sameuden
välissä
kukkivat rentukat
kuin auringosta karanneet
valon pisarat.

Teksti & kuva

ANU TOSSAVAINEN

Opiskelija, soveltavan kuvataiteen ja
luontokuvauksen maisteriohjelma,
taiteiden tiedekunta

TIINA UKKOLA Opiskelija, kuvataidekasvatus, taiteiden tiedekunta

blogi

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa.

Lue koko teksti:
lapinyliopisto.blogspot.fi

OPISKELUSI OVAT SINUA VARTEN

Moni meistä varmasti omistaa suoritusmentaliteetin, jonka alla unohtuu se, että opiskelemme vain ja ainoastaan itseämme ja tulevaisuuttamme varten, jolloin meillä on vapaus myös koostaa opintomme nämä asiat silmällä pitäen. Viime vuoden lopussa jätin pakollisen kurssin myöhemmin suoritettavaksi, koska kaikkea vain oli liikaa samaan aikaan. Perfektionistille sekin oli uusi ajatus, että on ok, jos ei ihan kaikkea pysty tekemään annetussa aikataulussa, vaan yliopistossa voi myös tehdä omia valintoja. Opiskelu on tällä hetkellä kuin kokopäivätyö, mutta aivan kuten toivon vielä tekeväni työtä, josta oikeasti nautin ja olen kiinnostunut, haluan myös opiskeluaikani olevan sellaista, että voin ottaa siitä kaiken hyödyn ja ilonkin irti.

SAANA

Kiinan monet kasvot

Kiinan yhteiskunnan ja kulttuurin professori Matti Nojonen heittää kysymyksen: kuinka monta kiinalaista kaupunkia, kirjaa, elokuvaa tai brändiä pystyn nimeämään. Listani on vaatimaton, jopa nolo. Heikko Kiina tietämykseni heijastaa hyvin vastauksia, joita Nojonen saa myös opiskelijoiltaan.

– Kiina on tällä hetkellä maailman toiseksi suurin talousmahti, jolla on globaalisti erittäin merkittävä asema. Se, että tiedämme niin vähän tästä merkittävästä toimijasta, on huolestuttavaa, Nojonen toteaa.

Nojosen koko työura on tavalla tai toisella liittynyt Kiinaan, ja hän on asunut maassa erimittaisissa jaksoissa noin kahdeksan vuotta. Lapin yliopistoon Nojonen on rakentanut koko Suomen mittakaavassa ainutlaatuisen Kiina-opintojen sivuainekokonaisuuden.

– Opinnot antavat erinomaiset perustiedot siitä, miten kiinalainen yhteiskunta toimii, miten sen kulttuuri elää ja muuttuu ja miten ristiriitainen ja moniulotteinen Kiina lopulta on. Opinnot eivät valmista Kiina-asiantuntijoita, mutta saattavat olla alku asiantuntijuuden rakentumiselle. Tietoudesta on hyötyä, vaikkei tulisi koskaan työskentelemään Kiinassa.

Oikeustieteen opiskelija Jenni Ylönen on samaa mieltä. Ylönen lähti kiinaoikeuden opintojen myötä vaihtoon Pekingiin ja viimeistelee nyt Kiinan lainsäädäntöön ja yritysten investointeihin liittyvää gradua.

– Vaihto ja opinnot avasivat minulle uuden maailman. Yllättävintä on ollut kiinaoikeuden haasteellisuus, Kiinan monipuolisuus ja se, kuinka vahvasti politiikka, kulttuuri ja laki kietou-

tuvat toisiinsa, Ylönen kertoo.

Nojosen mukaan tärkein hänen oppimansa asia on juuri se, ettei ole olemassa yhtä Kiinaa. Maa on täynnä erilaisia kulttuureja ja muuttuu koko ajan, mikä tekee sen tutkimisesta mielenkiintoista.

– Tällä hetkellä Lapin yliopistossa on mukava pöhinä Kiina-opintojen suhteen. Meiltä on valmistunut hyviä Kiinaan liittyviä graduja niin oikeustieteen, yhteiskuntatieteiden kuin taiteidenkin puolelta ja meillä on loistavia partneriyliopistoja Kiinassa. Yliopistossa on mahdollista opiskella myös kiinan kieltä, Nojonen kertoo.

PILVIKKI LANTELA

1. Missä ja mitä opiskelet Japanissa?
2. Miksi valitsit juuri Japanin?
3. Miltä opiskelu Japanissa näyttää Lapin yliopiston opiskelijan silmin?
4. Mitä vaihto-opiskelujakso on tähän mennessä sinulle opettanut?
5. Millaista tukea sait vaihtoon lähtöön Lapin yliopistolta?

SAANA TUOMI, 24

Politiikkatieteiden maisteritason toisen vuoden opiskelija, yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kotipaikka: Rovaniemi

PETRA NURMELA, 24

Teollisen muotoilun kolmannen vuoden opiskelija, taiteiden tiedekunta
Kotipaikka: Joensuu

1. Opiskelen Hokkaidon yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa Special Research Student -statuksella. Kirjoitan Japanin ulkopoliittikkaa koskevaa pro gradu -tutkielmaani japanilaisen professorin valvonnassa. Täällä ei ole yhteiskuntatieteiden tiedekuntaa.
2. Olen ollut Japanissa vaihdossa ennenkin, joten muutto tuntui kotiinpaluulta. Ensimmäisellä kerralla halusin vain lähteä mahdollisimman kauas, mutta tällä kertaa päätös oli harkitumpi.
3. Opiskelutahti Japanissa on kovempi kuin Suomessa. Ensimmäisenä vuonna kalenteri oli täynnä aamusta iltaan. Nyt opiskelu on ollut itsenäisempää, koska kirjoitan tutkimustani omalla aikataulullani. Japanissa minua on turhauttanut pikkutarkka sääntöjen noudattaminen ja joustamattomuus. Toisaalta juuri näiden seikkojen ansiosta yhteiskunta toimii niin hyvin.
4. Opiskelu kansainvälisessä ympäristössä on ollut yksi elämäni rikastuttavimpia kokemuksia. Olen oppinut paitsi paljon japanin kielestä ja kulttuurista, myös näkemään oman osaamiseni uudesta näkökulmasta. Gradua ajatellen professorin neuvot ja yliopiston kirjatarjonta ovat olleet kullanarvoisia.
5. Lapin yliopiston kansainvälisen toimiston tiimi on ollut tukenani koko ajan. On helpottavaa tietää, että apu on aina sähköpostiviestin päässä.

1. Opiskelen muotoilua Sapporo City -yliopistossa ja japanin kieltä ja kulttuuria Sapporon yliopistossa. Vaihto-opiskelijoita täällä on vähän. Se on hyvä. Halusin kokemuksen olevan mahdollisimman japanilainen.
2. Hain vaihtoon Japaniin, koska japanilainen tyyli, taide ja arkkitehtuuri ovat aina kiehtoneet minua. Halusin tutustua maahan paremmin, saada inspiraatiota muotoiluun ja oppia lisää japanin kieltä.
3. Opiskelu on rankkaa. Teemme pitkää päivää aamusta iltaan ja itsenäistä työtä on paljon. Se on haastavaa, mutta tärkeää ja opettavaista. Japanilaiset opettajat ovat yllättävän rentoja. Turhauttaviakin asioita toki on. Kielitaitoni on kehittynyt hitaammin kuin toivoin ja yksinkertaiset asiat hoidetaan usein hitaasti ja hankalasti. Myös koulu- ja kotimatkoihin menee aikaa. Mutta kaikkeen tottuu.
4. Olen oppinut tuntemaan japanin kieltä ja kulttuuria. Opinnoissa mieleenpainuvinta on ollut hammasrattaiden ja jakkaran valmistaminen omin käsin. Opiskeluympäristö on todella motivoiva, koska niin oppilaat kuin opettajat tekevät kaiken äärimmäisen tosissaan.
5. Lapin yliopistolla oltiin todella kannustavia ja minua autettiin hakuprosessissa. Olen tyytyväinen päätöksestäni lähteä vaihtoon. Saa nähdä, mitä toinen lukukausi tuo tullessaan!

Tohtori, tuomari ja presidentti

Marianne Wagner-Prenner

Rovaniemen hovioikeuden presidentti

- Syntynyt 1955
- Oikeustieteen kandidaatiksi 1985
- Oikeustieteen lisensiaatiksi 1996
- Oikeustieteen tohtoriksi 2000
- Lapin yliopiston vuoden alumni 2015
- Lapin yliopiston kunniatohtori 2019
- Harrastuksina sisäpyöräily, kuntosalilla ja kesäisin pihapuuhastelu.

Rovaniemen hovioikeuden presidentti Marianne Wagner-Prennerin työpäivät ovat hektisiä ja pitävät sisällään paljon yhteydenpitoa, lausuntopyyntöihin vastaamista ja tiedottamista, oikeusasioita, hallintoa ja johtamista. Opinnot Lapin yliopistossa antoivat hyvän pohjan oikeudelliselle osaamiselle sekä kykyä ja halua tutkia asioita ja suhtautua kriittisesti lukemaansa.

Wagner-Prenner aloitti oikeustieteiden tiedekunnassa opinnot ensimmäisten joukossa syksyllä 1979. Kun hän toimi kesätyöntekijänä hovioikeudessa vuonna 1980, ensimmäiset työtehtävät liittyivät avustamiseen kirjaamon tehtävissä.

– Monta kertaa olen opiskelijoille ja vierailijoille voinut kertoa aloittaneeni amerikkalaiseen tyyliin varastosta eli arkistosta. Järjestelin arkistoa ja avustin erilaisissa kirjaamon tehtävissä. Hoidin puhelinkeskusta, jonka ohessa pystyin lukemaan myös tentteihin, Wagner-Prenner kertoo.

Kesätyöt hovioikeudessa antoivat hienon kuvan oikeuslaitoksesta ja juristin tehtävistä. Tehtäväkuva kesätöissä laajeni myös apulaiskirjaajan tehtäviin.

– Auskultoinnin suoritin Rovaniemen tuomiokunnassa ja sain varatuomarin arvonimen vuonna 1986. Tämän jälkeen toimin pitkään hovioikeudessa esittelijänä, minkä aikana professori Terttu Utriainen esitti, että alkaisin tehdä väitöstutkimusta syyntakeisuudesta.

Jo pro gradu -tutkielmaansa varten Wagner-Prenner oli käynyt läpi valtavasti määrän mielentilalausuntoja, ja gradusta alkanut tutkimus laajeni lisensiaattityöksi ja väitöstutkimukseksi. Näihin aikoihin Wagner-Prenner toimi eri pätkissä yliopistolla assistenttina ja yliassistenttina rikos- ja prosessioikeudessa sekä myös apulaisprofessorin nimikkeellä.

– Luin väitöskirjatutkimukseeni yli 1 800 mielentilalausuntoa, jotka olivat sellaisia 7–20 sivun mittaisia.

Wagner-Prenner väitteli vuonna 2000 ja sai saman vuoden marraskuussa hovioikeudenneuvoksen viran. Ennen nimitystään hovioikeuden presidentiksi vuonna 2014 hän ehti toimia myös Tornion ja Oulujoen tuomiokunnissa käräjätuomarin sijaisena sekä Rovaniemen hovioikeudessa hovioikeudenlaamannina.

– Lapin yliopistossa opetus oli laadukasta ja luentosarjoja oli paljon, mutta kyllä ne parhaimmat muistot liittyvät kanssakäymiseen. Oma opiskelijapöytä oli pieni, ja proffat iältään nuoria ja paljon tekemisissä kanssamme myös vapaa-ajalla. Minulla on sellainen tunne, että tämä ykkösvuosikurssi on opintojen jälkeen kokoontunut selkeästi aktiivisemmin kuin myöhemmät vuosikurssit, yhteenkuuluvuus oli niin vahvaa.

JOHAN-EERIK KUKKO

Se mitä ei PALJASTETA

TEKSTI PILVIKKI LANTELA | KUVAT ELLI ALASAARI

Kuvanveistäjä Markku Hirvelä haluaa jättää katsojalle ajateltavaa.

Oman taiteellisen työn kiteyttäminen on Markku Hirvelän mukaan yhtä mahdoton tehtävä kuin kiteyttää koko elämä muutama sanaan. Teoksiin kytkeytyvät menneen elämän kokemukset, muistot ja tunteet, ihmisen alitajunta.

– Taidetta pitää tehdä sataprosenttisesti omalla persoonalla – joko allekirjoitat kaiken tekemäsi tai et mitään. Ammattitaito kehittyy teknisesti opetuksen, tekemisen ja kokemuksen kautta, mutta töiden ajatuksen ja persoonallisen ilmaisun täytyy lähteä itsestä. En tosin tiedä, mitä minusta heijastuu töideni kautta, sen pohtiminen jääköön muiden tehtäväksi, Hirvelä sanoo.

Korundin Jenny ja Antti Wihurin rahaston kokoelman *Ennen kuolemaa* -teoksen ilveksestä on näkyvissä vain puolet ja sen sivulle lankeaa pitkä varjo. Teos herättää monia kysymyksiä. Oleellista Hirvelän mukaan kaikessa taiteessa on juuri se, mitä ei paljasteta.

– Jokainen katsoja rakentaa työn lopputuloksen – taiteen tehtävä on jättää ihmisen mieleen työstettävää. Mikään työ ei sellaisenaan ole valmis kertomus, ja siksi taide on niin kiehtovaa.

Rovaniemellä Hirvelä on voinut keskittyä rauhassa muun muassa keraamisten veistosten tekemiseen.

”Anna” Hommage à Anna Politkovskaja, pronssi, 2010. Teos on kunnianosoitus Venäjällä murhatulle toimittaja Anna Politkovskajalle

Valo on yksi taiteilijan tärkeimmistä työkaluista. Hirvelä nauttii F-siiven taiteilijaresidenssin kattoikkunan pehmeästä valosta.

Ei vaihtoehtoja

Kahden arkkitehdin kasvattama ja musiikin keskellä kasvanut Hirvelä tiesi varhain, että hänestä tulee taiteilija.

– Oikeastaan minulla ei ollut edes mielessä muuta vaihtoehtoa. Olisin voinut suuntautua myös musiikkiin, mutta Limingan taidekoulussa armeijan jälkeen sain savea käsiini ja asia oli sillä selvä. Savesta muovaileminen oli minulle helppoa ja lähes hurmoksellinen kokemus. Saven työstäminen oli yksinkertaisesti ihanaa!

Tuon kokemuksen myötä Hirvelästä alkoi muotoutua kuvanveistäjä. Hän opiskeli vuoden taidehistoriaa Helsingin yliopistossa ja vuoden kuvataidetta Lahden taidekoulussa, jonka jälkeen hän pyrki Taideakatemiaan, josta valmistui kuvanveistäjäksi 1984.

Hirvelällä on ollut lähes kolmekymmentä vuotta työ-

huone vanhassa hevostallista kunnostetussa ateljeessa Kotkassa. Työtilan visuaalinen ympäristö, yli 100-vuotias puutalomiljö, on taiteilijalle merkityksellinen.

– Vanhat, kauniit rakennukset, historian läsnäolo ja merimaisema ruokkivat tekemistä ja auttavat virittytymään työhön. Oikeaan mielentilaan pääseminen on avain työskentelylle, Hirvelä summaa.

Hirvelä käyttää materiaaleinaan esimerkiksi pronssia, terästä ja keramiikkaa. Hän pitää myös erilaisten materiaalien yhdistelemisestä. Oikeastaan kaikki materiaalit ovat taiteilijalle kiinnostavia: olennaista on löytää ratkaisu, jonka avulla taiteellinen idea on mahdollista toteuttaa.

– Ennakkoluulottomuus on tärkeää. Kuvanveistäjänä täytyy pystyä toteuttamaan ajatukset myös materiaa-

lisesti. Taiteellisen ajattelun ja toisaalta käytännöllisen raa’an työn vuorottelu tekee työprosessista kiinnostavan.

Hirvelä on kotoisin Rovaniemeltä. Viimeisestä pidemmästä vierailusta Rovaniemellä on noin kymmenen vuotta, joten paluu lapsuuden maisemiin oli nostalgista.

– Olen utelias näkemään tämän kaupungin ja sitä myötä itseni uusin silmin. Tarkoituksenani on työstää keramiikkaa, mutta tärkeintä ovat ne ajatusprosessit, jotka lähtevät täällä liikkeelle. Kun astuin F-siiven aulaan, minulle muodostui välittömästi lämmin vaikutelma yliopistosta. Uskon, että täällä on hyvä työskennellä. Minulla on myös sukset mukanani, odotan innolla hiihtoretkeä pohjoisen valossa. •

Kuvanveistäjä MARKKU HIRVELÄ

- Syntynyt Rovaniemellä 1956
- Asuu ja työskentelee Kotkassa
- Hirvelän teoksia on ollut esillä yksityisnäyttelyissä kotimaassa ja lukuisissa ryhmänäyttelyissä kotimaassa ja ulkomailla
- Toiminut 27 vuotta sivutoimisena tuntiopettajana muun muassa Taideteollisessa korkeakoulussa
- Taiteilija, joka on vaikuttanut omaan tekemiseen eniten: elokuvaohjaaja Andrei Tarkovski
- Vapaa-ajalla tärkeää perhe, saaristossa liikkuminen ja kulttuuriharrastukset
- Yhteisnäyttely Olli Mantereen kanssa Äkäslompolossa, Galleria Kellokkaassa 30.3.–5.5.2019

Modernit itsenäiset

TEKSTI TEEMU LOIKKANEN
KUVITUS JUTTA MYKRÄ

Apurahoja jakavien säätiöiden rooli tieteen ja taiteen tukijoina on melko heikosti tunnettu ja jopa aliarvostettu.

Säätiöt ovat merkittäviä tieteen ja taiteen rahoittajia. Esimerkiksi Koneen Säätiö jakoi vuodenvaihteessa 26 miljoonaa euroa apurahoja. Lapin yliopistollekin tästä potista riitti yli puoli miljoonaa euroa.

Helsingin yliopiston dosentti Allan Tiitta julkaisi viime vuonna laajan tutkimuksen *Tieteen tukijoukot – Suomalaiset säätiöt tieteen ja korkeimman opetuksen kehittäjinä 1917–2017*, jossa kartoitetaan säätiöiden historiaa sekä rahoitusta tutkimustyölle ja yliopistoille. Oikeastaan kehityksen voi katsoa alkaneen jo 1600-luvulla,

kun Turun Akatemiaa rahoittivat rikkaat aatelissuvut, jotka lisäksi kustansivat opiskelijoiden matkoja eurooppalaisiin huippuyliopistoihin.

Monet säätiöt rikastuivat sijoittamalla Nokiaan 1990-luvun alkupuolella. Niiden yhteenlaskettu omaisuus nousikin 2000-luvulla yli viiteen miljardiin euroon.

Tiitan mukaan säätiöiden tavoitteina on ollut toimia täydentävänä tukijana valtion rahoitukselle, ja samalla ne ovat haastaneet kulloistakin virallista linjaa, minkä perusteella tukipäätöksiä tehdään.

”Tutkijalle euro on euro”

Lapin yliopiston tiedevararehtori Antti Syväjärvi on toiminut Kunnallisanalan kehittämissäätiön tieteellisessä neuvottelukunnassa sekä työskennellyt tutkijana säätiörahoituksella. Syväjärven mukaan on monia syitä, miksi säätiöt ovat ajautuneet taustalle tiedepolitiikassa.

– Itsenäisyyden ensimmäiset 50 vuotta säätiöt olivat keskeisessä osassa tieteen rahoittajina. Sen jälkeen suomalainen tiedepolitiikka käynnistyi kunnolla. Suomen Akatemia perustettiin, 1980-luvulla syntyi Tekes eli nykyinen Business Finland ja EU-jäsenyyden myötä mukaan tulivat Horizon-rahastot. Niiden on ajateltu edustavan tutkimuksen korkeinta laatua, ja säätiöt ovat jääneet vähemmälle huomiolle, vaikeivat olekaan kadonneet mihinkään. Säätiörahoitus on harmillisen huonosti tunnettua ja jopa aliarvostettua.

Säätiöiden rahoituksen on katsottu olevan vähemmän kilpailtua, eikä sitä ole hyväksytty mukaan yliopiston rahoitusmalleihin, vaikka esimerkiksi Koneen Säätiön viimeisimmän hakukierroksen hyväksymisprosentti jäi alle viiteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei tutkijan säätiöltä saada rahoitus näy yliopiston tuloksessa samalla tavalla kuin esimerkiksi Suomen Akatemian rahoitus. Syväjärvi ajattelee yliopiston hyötyvän rahoituksesta kuitenkin toista kautta.

– Säätiörahoituksen piirissä tehdyt julkaisut, väitökset ja gradut hyödyttävät välillisesti. Tätä kautta se voi

olla yliopistolle yhtä hyvä kuin muut rahoitusmuodot. Tutkijalle euro on euro, sehän on sama, mistä se tulee.

Säätiöt voivat myös tukea eri uravaiheessa olevia tutkijoita ja olla avarakatseisempia kuin suuret rahoitusinstituutiot, joilla on usein tiukat ohjelmalliset raamit ja kovat vaatimukset meriiteistä.

– Väitöskirjaa valmistelevalle tutkijanalulle jo 1 500 euroa voi olla tärkeä ja iso summa. Säätiöt voivat toimia eräänlaisessa avantgarde-hengessä. Niillä on mahdollisuus luovia valtavirran ulkopuolisissa, jopa ristiriitaisissa painotuksissa ja tukea omaperäisiä, rohkeita tutkimuksia, sillä niitä ei ohjaa normisto tai tiedepolitiikka.

Lapin yliopiston aloista Syväjärvi nostaa esiin yhteiskuntatieteet ja taiteet, joilla on jo pitkät perinteet säätiöiden kanssa toimimisesta. Yhteistyö voi olla paljon muutakin kuin pelkkää rahoituksen hakemista, esimerkiksi yhteisiä seminaareja tai näyttelyitä. Säätiöt nähdään kumppaneina, kuten muutkin yhteiskunnan osat.

– Yliopistot tarvitsevat hyviä yhteisö- ja yhteiskuntasuhteita, eikä aina vaadita rahan liikettä. Olisi hyvä oppia tuntemaan säätiöiden historia, se mitä ne ovat tehneet suomalaisen tieteen ja taiteen hyväksi. Sitä kautta voimme myös antaa arvon niiden työlle.

Säätiöistä kiinnostuneiden kannattaa tutustua Tieteen tukijoukot -tutkimukseen, joka on avoimesti luettavissa verkossa. Kriittisyys on toki hyvä säilyttää, jos senkin vuoksi, että tutkimus on toimeksiannon tulos. ●

Sini Majuri hyödyntää lasitaiteessaan graal-tekniikkaa, jossa lopputuloksesta tulee aina erilainen riippuen muun muassa lasin paksuudesta.

Majurin lasitaideteoksia puhalletaan Riihimäen lasimuseolla. Mestarilasinpuhaltaja Kari Alakoski ja lasitaiteilija Marja Hepo-aho ovat Lasistudio Mafka & Alakoski Oy:n yrittäjiä. Väinö Terho (kuvassa oikealla) on riihimäkeläinen lasinpuhaltaja.

AIKAKAPSELEIHIN VANGITTUJA TARINOITA

TEKSTI & KUVAT
MARIA PALDANIUS

Kansainvälisessä nosteessa oleva suomalainen lasitaiteilija Sini Majuri on ammentanut lasiteoksiinsa inspiraatiota muun muassa Lapin valosta, pimeydestä, lumihangista ja tähtitaivaasta.

Lapsena Sini Majuri räjäytteli deodoranttipulloja hiekkakuopalla. Se oli hauska leikki, jonka muistelemisen naurattaa kansainvälisesti tunnettua lasitaiteilijaa vieläkin. Muisto saat-
taisi olla jo vaipunut unholaan, jos Majurin nykyinen työ ei liittyisi räjäyttelyyn. Mutta liitty se. Viimeisten vuosien ajan aerosolipullojen sijaan on räjähtänyt lasi.
– Yhdistelen lasitaiteessani 3D-teknologiaa, kerron-
nallista ilmaisua ja harvinaisempaa ruotsalaista graal-

tekniikkaa. Siinä puhallettu aihio poimitaan uunista noin 510-asteisena ja jäähdytetään kuvioitavaksi. Sit-
ten se puhalletaan toisen kerran, jolloin kuva jää lasin sisään. Jäähdytys on kriittisin vaihe. Lasi saattaa vaan
päättää, että ”nyt mä räjähdän”, Majuri nauraa.

Lasi kuin jää

Opiskellessaan vaatetussuunnittelua Lapin yliopistos-
sa Majuri pyöräili talviaikaan Jätkänkynttilän sillan

LASITAITEILIJÄ SINI MAJURI

- Syntynyt Suonenjoella 1983
- Asuu ja työskentelee Helsingissä
- Lasiteokset puhalletaan kansainvälisissä lasistudioissa sekä muun muassa Riihimäen lasimuseolla
- Teoksia on ollut esillä yli 30 kansainvälisessä näyttelyssä
- Edusti Suomea European Glass Festival 2016 -nykylasitaidefestivaaleilla Wroclawissa ja yhdysvaltalaisessa nykylasitaiteen kilpailussa Taos Art Glass Invitationalissa 2014
- Palkittu Kiinan muotiviikoilla Pekingissä.

yli laskettelulasit päässään. Paukkupakkasessa polje-
tut matkat Ounasvaaran opiskelijasolusta kampukselle
ovat jääneet lähtemättömästi taiteilijan mieleen.

– Muistan, kun Kemijoen yllä leijui sankka sumu ja
pakkasen takia silmiä ei pystynyt pitämään auki ilman

laskettelulaseja. Mutta juuri talvikausi lumineen ja jäi-
neen kiinnosti minua eniten.

Vaatetussuunnittelukaan ei itse asiassa ole niin kau-
kana lasitaiteesta kuin voisi luulla.

– Vaatetussuunnittelussa hyödynsin silkkipainome-
netelmää ja nyt teen lasivärejä metallioksideista sulat-
tamalla. Eri taiteen alat eivät sulje toisiaan pois. Lasi
on todella erityinen elementti, jossa on jotain hyvin
runollista ja herkkää. Näen, että lasiteokseni ovat sekä
käyttöesineitä että taideteoksia.

Pohjoisessa vietetyt vuodet ovat jättäneet jälkensä
paitsi taiteilijan muistoihin myös taiteeseen. Ensimmäi-
set lasityöt olivat Lappi-aiheisia ja arktisen valon, pime-
yden ja tähtitaivaan inspiroimia. Majuri ihastui siihen,
miten lumi ja jää heijastivat valoa kuin lasi.

– Lasi on muuttuva materiaali, joka elää vuorokauden
rytmien ja valon mukaan. Lasiesineet ovat kuin aika-
kapseleita, joiden sisällä aika pysähtyy ja värit säilyvät
muuttumattomina. Lasiveistos ei ole vain taidemöhkä-
le, vaan sillä on tarina ja sielu. ●

Lavalla Aida Wild

Kun Aida Wild astelee lavalle, mitä tahansa voi tapahtua. Tämä vähän villi, kuriton ja holtiton nainen haluaa näyttää klassiselta kaunottarelta mutta ei valitettavasti osaa aina käyttäytyä sen mukaisesti.

Aida Wild on kansainvälistymispalveluissa suunnittelijana työskentelevän Päivi Martinin burleskihahmo, joka on kuulunut hänen elämäänsä nelisen vuotta. Alun perin harrastusta ehdottivat Päiville hänen aviomiehensä ja ystävänsä, jotka olivat nähneet erään burleskiesityksen ja olivat vakuuttuneita, että se olisi hänen juttunsa.

– Viehätystyöni heti burleskin visuaalisuudesta. Se on niin kaunista, viihdyttävää ja monipuolista, Päivi sanoo.

Burleski on monimuotoinen esittävän taiteen muoto, joka pyrkii viihdyttämään ja myös haastamaan yleisöä. Aatteina siihen liittyvät usein feminismi, kehopositiivisuus ja totuttujen normien haastaminen. Usein burleskiin liitetään myös paljas pinta, mutta se ei ole esityksissä itseisarvo, vaan vain yksi tapa leikitellä yleisön kanssa. Yhtä lailla esiintyjä voi leikitellä esimerkiksi komiikan, ironian ja tarinoiden kertomisen kautta.

– Burleskin kentältä löytyy kaikille jotain niin harrastajana kuin katsojanakin. Harrastuksena tämä sopii ihmiselle, joka ei ota itseään liian vakavasti ja uskaltaa heittäytyä.

Päivi suunnittelee itse hahmonsa Aida Wildin tarinalliset esitysnumerot, koreografiat, puvustuksen ja kokonaisilmeen sekä esiintyy Aidana noin kerran kuukaudessa, pikkujoulukaudella jopa kerran viikossa. Lisäksi hän on lappilaisen Midnight Sun Burlesque -harrastajayhdistyksen puheenjohtaja sekä ohjaa harrastajille yhden tunnin viikossa, vetää erilaisia työpajoja ja tekee stailauksia. Päiville burleski onkin yksi väylä toteuttaa itseään erittäin monipuolisesti.

– Viihdyn äänessä ja huomion keskipisteenä. Burleskin kautta pääsen myös välittämään hyvää mieltä ja oloa esiintyjänä katsojille ja toisaalta ohjaajana harrastajille. Tämä on myös ihana tapa verkostoitua erilaisten ihmisten kanssa näyttämötaiteen kentällä. Ja onhan tämä vastapainoa työlle, täydellisesti eri maailma.

TEKSTI SARI VÄYRYNEN
KUVAT SAARA KARTTUNEN

eskon puumerkki

KAHVIA JA PULLAA

Join kahvia 5-vuotiaaksi saakka, siis sitä, minne mössättiin pullaa ja paljon sokeria. Se oli hyvää, kunnes kerran mummoni keitti oikeaa pannukahvia. Opettelin kahvin juonnin uudelleen vasta, kun tajusin, että siten jaksan paremmin pienten kaksosten kanssa. Suomalaiset rakastavat kahvia. Kotona ja työpaikoilla juodaan paljon kahvia, ja kylästellessäkin ensimmäisenä kysytään: juotteko kahvia? Kokouksissa ja palaverissa on kiva käydä, varsinkin jos siellä on kahvia. Jos lounas on sattunut jäämään välistä, herkullinen kinkkusämpylä rauhoittaa kurnivaa vatsaa. Kahvi myös kuohuttaa tunteita, etenkin jos se on loppu tai ”joku” ei ole sitä keittänyt. Kahvi on osa työyhteisön hyvinvointia, vaihdetaanhan sen ääressä kuulumisia. Tutkimusryhmän palaverit hoidetaan kahvien ympärillä, kuten ”Monican mocat” Arktisessa keskuksessa.

Elämme yliopistossa haastavaa aikaa talouden suhteen. Pitääkö talon sisäisissä kokouksissa olla viittä sorttia tarjottavaa? Minusta ei tarvitse. Kun kokousten asiasisällöt hyvin usein käsittelevät jaettavissa olevaa niukkuutta, on hämmentävää, että kahvitarjoilut ovat toisinaan ylitsepursuavat. Tilanne on toinen, jos paikalla on ulkopuolinen vieras. Totta kai halumme olla vieraanvaraisia, mutta silloinkin peruspulla riittää. Kukaan ei tästä tule moitteita antamaan.

Yliopistomme päätti luopua vuodenvaihteessa väitöstilaisuuden jälkeen tarjottavista kahveista. Meillä on kolmisenkymmentä väitöstilaisuutta vuodessa. Kyse ei siis ole isoista summista. Lukuisista pienistä puroista syntyy isompi virta. Jos on pakko valita, luopuisin ensiksi kokouskahveista. Kyse ei ole pelkästään säästöstä vaan viestistä, jonka annamme tuoreelle väittelijälle hänen akateemisen uransa hienoimpana hetkenä: ”Hienoa, että työsi on nyt tullut päätökseen ja saamme siitä rahaa, mutta tarjoa itse kahvisi.” Sitä ennen on jo sanottu: ”Emme kustanna enää painettuja väitöskirjoja, mutta voit jakaa vieraillesi nettilinkin, josta väikkärisi voi lukea.” Tämä siis sen jälkeen, kun olet itse ”taittanut” väitöskirjasi jollakin templatella samalla, kun olet stressaantuneena tehnyt satoja muita väitöskirjan viimeistelyyn ja väitökseen liittyviä asioita. Päätös luopua väitöskahvittelusta herätti voimakasta vastustusta yliopiston sisällä. Jo maaliskuussa ilmoitettiin, että väitöskahvittelua jatketaan.

Jokainen ymmärtää säästämisen merkityksen. Isoissa organisaatioissa tähän on todennäköisesti olemassa selkeä strategia ja säästämisen kohteita on monia. Yliopistossa päätöksiä tekevät jatko-opiskelijat ovat varmasti parhaita säästövinkkien antajia; pienet apurahat tekevät innovatiivisiksi niin matkojen suunnittelussa kuin jokapäiväisen ruuankin suhteen. Kunnioitamme ja arvostamme jokaisen työtä, ja oikealla hetkellä sen on hyvä myös näkyä.

TANJA JOONA Apulaisprofessori, oikeustieteiden tiedekunta

**Kahvi on osa
työyhteisön
hyvinvointia.**

MERJA PAKSUNIEMI
JA PIGGA KESKITALO (TOIM.)

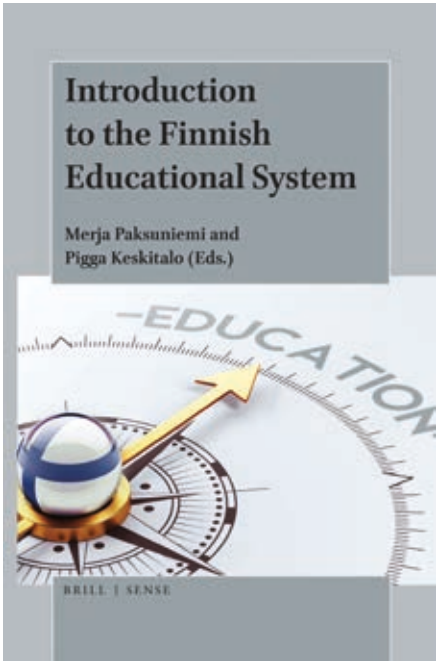
INTRODUCTION TO THE
FINNISH EDUCATIONAL
SYSTEM

Brill-Sense 2019

Merja Paksuniemen ja Pigga Keskitalon toimittama englanninkielinen kokoomateos johdattelee suomalaisen koulujärjestelmän ääreen. Idea kirjaan syntyi alati kasvavasta kiinnostuksesta, joka kohdistuu suomalaiseen koululaitokseen ja opetuksen järjestämiseen.

Teoksessa kerrotaan monipuolisesti, kuinka koulutusta kehitetään, suunnitellaan ja toteutetaan Suomessa. Suomalaista koululaitosta esitellään myös vähemmistöjen näkökulmasta. Mukana ovat esimerkiksi artikkelit saamelaisesta pedagogiikasta ja maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksista Suomessa.

Kirjoittajat ovat alansa huippuja: Heikki Ervast, Marjaana Kangas, Pigga Keskitalo, Otso Kortekangas, Minna Körkkö, Outi Kyrö-Ämmälä, Pertti Lakkala, Suvi Lakkala, Merja Paksuniemi, Rauna Rahko-Ravantti, Päivi Rasi ja Heli Ruokamo. Suurin osa heistä työskentelee Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa ja tekee tutkimustyötä opetus-työn lisäksi. Kirjoittajat tarkastelevat suomalaista koululaitosta eri näkökulmista ja tekemäänsä tutkimukseen perustuen.

TEKIJÖIDEN KOMMENTTI:

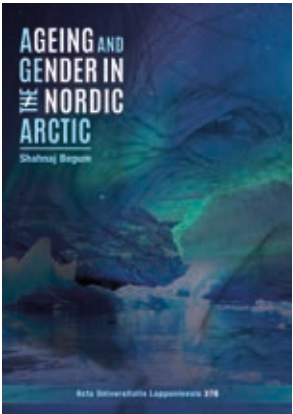
Koulutusviennin kasvu ulkomaille ja Suomessa vierailevat ryhmät kertovat, että suomalainen koulu ja opetuksen järjestäminen kiinnostavat vuosi vuodelta yhä enemmän. Tällä uudella teoksella pyrimme vastaamaan kysymyksiin, joita on esitetty suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Omalta osaltaan teos laajentaa ymmärrystä suomalaista koululaitosta kohtaan. Se myös osoittaa, että tutkimustyö, jota Lapin yliopistossa tehdään, on merkityksellistä ja arvokasta.

KT MERJA PAKSUNIEMI, opettajainkouluttaja
KT, dosentti PIGGA KESKITALO, yliopistotutkija
Kasvatustieteiden tiedekunta

SHAHNAJ BEGUM

AGEING AND GENDER
IN THE NORDIC ARCTIC

Acta Universitatis Lapponiensis 2019

Väitöstutkimus keskittyy ikääntymisen ja sukupuolen sekä tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden väliseen vuorovaikutukseen Pohjoismaiden arktisella alueella. Tutkimusaineisto koostuu tieteellisistä julkaisuista ja toimintapoliittisista asiakirjoista sekä Suomen ja Ruotsin Lapissa vuosina 2011–2017 tehdyistä haastatteluista.

Tutkimus osoittaa, että ilmastonmuutos luo ikääntyneille suuria haasteita päästä osalliseksi heille kuuluvista keskeisistä ihmisoikeuksista. Heidän oikeuttaan hyvään elämään ja terveellisiin elinolosuhteisiin uhkaavat sosiokulttuuriset muutokset ja ympäristömuutokset.

Myös rakenteellista epätasa-arvoa esiintyy alueellisesti siten, että se kohdistuu erityisesti iäkkäisiin naisiin. Monet naiset ovat työskennelleet kotona ilman palkkatuloja, mikä heijastuu heidän talouteensa pieninä eläkkeinä. Naiset kokevat miehiä useammin turvattomuutta ja epäoikeudenmukais- ta kohtelua ja he ovat monin tavoin haavoittuvai- sempia – niin naisina, ikääntyneinä kuin etnisten ryhmien jäseninä.

VÄITTELIJÄN KOMMENTTI:

Väitöskirjaprosessi ei ollut minulle helppo lähtökohtieni vuoksi. Tutkin alun perin oikeustieteitä, mutta tutkimukseni edellytti myös ikääntymistutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen tuntemusta. Useiden seminaarien avulla onnistuin yhdistämään tutkimuksieni kohteita ja asiat tulivat minulle selkeämmiksi.

Ilman ohjaajaani Päivi Naskalin sekä mieheni Kamrul Hosainin apua en olisi saanut tehtyä väitöskirjaani loppuun. Olin väittelyä edeltävinä päivinä niin huolestunut ja jännittynyt, että en saanut nukuttuakaan lähes viikkoon. Jopa väittelyn aikana minua jännitti niin paljon, että en pystynyt keskittymään kunnolla itse väittelyyn, enkä ollut siihen täysin tyytyväinen. Loppujen lopuksi sain kuitenkin sekä väittelystä että karonkasta positiivisia kommentteja.

Ystäväni ja mieheni avulla sain järjestettyä karonkan, jonka jälkeen vapauduin kaikesta stressistä ja paineesta. Sain nukkua yöni hyvin ja päivät tuntuivat rennommilta.

SHAHNAJ BEGUM

Tutkijatohtori, sukupuolentutkimuksen yksikkö, kasvatustieteiden tiedekunta

- Filosofian tohtori, kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto, 2019
- Geronomi, ammattikorkeakoulu Arcada, Helsinki 2004
- Oikeustieteen maisteri, Dhakan yliopisto, Bangladesh, 1994
- Oikeustieteen kandidaatti, Dhakan yliopisto, Bangladesh, 1993

KIDE

käytävägallup

Koonnut SARI VÄYRYNEN

**Mikä on ollut
mieleenpainunein
hetkesi tai muistosi
Lapin yliopistolla?**

Lapin yliopisto täytti 40 vuotta 1.3.2019. Kide-lehti kysyi yliopistolaisilta helmi-maaliskuun vaihteessa, mitkä ovat olleet heidän mieleenpainuneimpia hetkiään tai muistojaan vuosien varrella. Vastauksia saimme 60 – tässä niistä muutama. Myös sinä voit jakaa kanssamme muistoja: postaa niistä kertova kuva Facebookiin tai Instagramiin tunnisteella **#lapinyliopisto40** tai **#ulapland40**.

Lisätietoja: www.ulapland.fi/40v

→
AI, SINUSTA
KANS?

SE TUNNE
KUN ESA
KÄTTELI
MAALAUKSEN
OLLESSA
VALMIS

SE
KUN LUIN
TÄMÄIN LAPUN!
←

SOUTUJOUKKUEN
VOITTO
PITKÄN
TAPPIOPUTKEN
JÄLKEEN
NIM. VOITTAJA

Kun löysin
Järven äänen

No
Comments

Vieraskäsit
ennen
ruotsin
suullista
tenttiä

Sielua syövä
bussimattilat
Pöykkölään

YAA
GIRL

Ne hetket, kun meen
motivoituneena F-
siiven kellarin muraaluk-
kaan, ei oo kiire mi-
hinkään, instrumentti soi
hyvin ja mä vaan jaksan
soittaa kauan ♡

Kun kolmen
pääsykokeen jälkeen
viimein sain opiskelijas-
hintaista launasta
uusien tukitovereideni
kanssa Petonellassa!
#kuvot2018

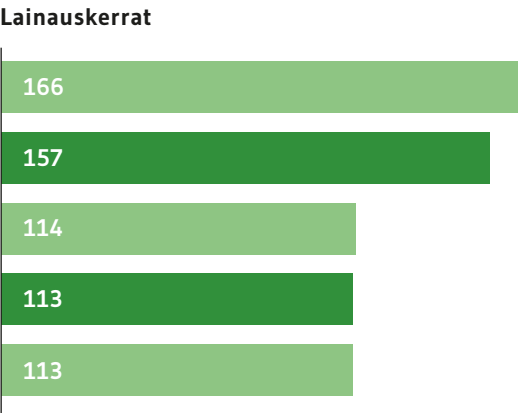
Jäin petturipoika-
ystävän
Fellmanin
naulakoille ♡

KIITOS
VINKISTA
↓

Lainatuimmat kirjat

Mitä kirjoja on lainattu eniten Lapin korkeakoulukirjastosta vuonna 2018?

Sosiaalioikeus / Kaarlo Tuori & Toomas Kotkas
Tutki ja kirjoita / Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes & Paula Sajavaara
Varallisuus oikeus / Ari Saarnilehto et al.
Terveys oikeus / Lasse Lehtonen, Mirva Lohiniva-Kerkelä & Irma Pahlman
Uusi kansainvälinen oikeus / Kari Hakapää

Lähde: Kirjastotietokanta Voyager

Voimapaikkani

toimittanut PILVIKKI LANTELA

KRISTA KORPIKOSKI

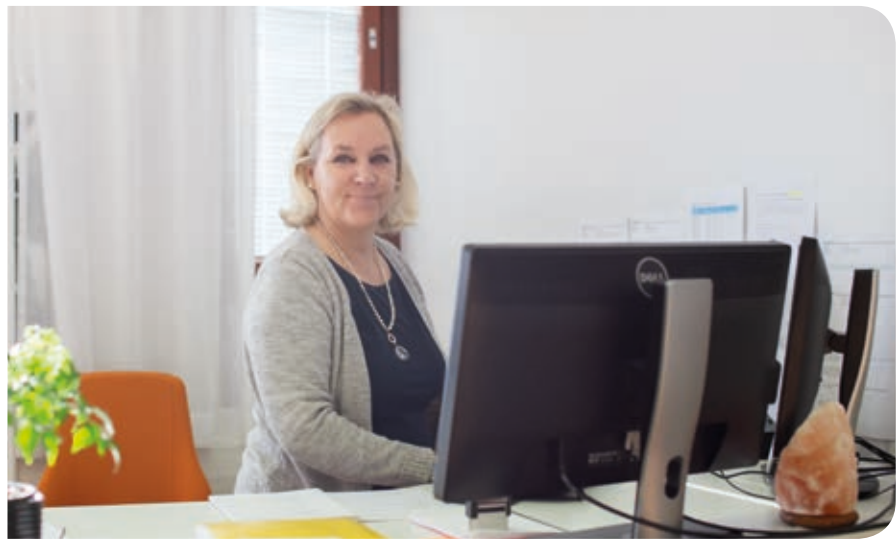
Ostin vuosi sitten vappuna tontin tiet-
tömän taipaleen takaa Posiolta. Olen
edelleen fiiliksissä, kun katselen karua
kangasmaastoa, auringon leikkiä keväthangilla tai
tunnen lämpimän kesätuulen kävellessäni ran-
tahiekalla. Tontti sijaitsee niemenkärjessä, ja sii-
hen kuuluu pieni saari. Rakensimme poikaystä-
väni kanssa niemenkärkeen viime kesänä kodan
ja telttasaunan. Haaveilen omavaraisesta, perin-
nehirrestä rakennetusta mökistä, ja näen sen jo
sieluni silmin tontin korkeimmalla kohdalla. Piilo-
paikkani on mahtava vastapaino arjelle. Tontilla
en ole tutkija vaan luonnosta nautiskeleva raken-
telija. Parasta on ideoida, suunnitella ja toteuttaa
tontilla käytännön ratkaisuja, sellaisia kuin kota,
jonka rakensimme käsityönä.

KRISTA KORPIKOSKI, väitöskirjatutkija, YTK

TYÖPÄIVÄNI

Työntekijä:
Iina Karjalainen,
henkilöstöneuvoja

Työpaikka:
Henkilöstöpalvelut,
Vilhontalo

KUVAT SAARA KARTTUNEN

Henkilöstöneuvojan päivä

- 7.50** Saapuu töihin. Juo aamukahvit ja järjestelee päivän töitä.
- 8.15** Ilmoittaa äitiys- ja isyysvapaat palkkatietoineen Kelan sähköiseen järjestelmään.
- 9.30** HR-järjestelmän asioiden hoitamista, kysymys palvelutuottaja Vismaan tulevista muutoksista suoritusarviointilomakkeisiin sekä lomakkeiden suunnittelua.
- 11.00** Omien eväiden syönti keittiössä, jutustelua työkavereiden kanssa.
- 11.30** Hoitaa työterveysasioita: tietojen ajaminen yliopiston järjestelmästä ja siirtäminen sähköisesti Terveystalon järjestelmiin.
- 13.00** Posti tulee: uudet työvapaa-anomukset järjestelmään ja päätökset niistä.
- 14.00** Terveystalon kuukausilaskun liitteet tulevat sähköpostiin. Niiden tarkastus, oikaisupyynnöt ja kahden huomautuksen tekeminen.
- 14.30** Työstää työnhakuilmoituksia ja vie niitä www-sivulle sekä työvoimahallinnon nettisivuille.
- 15.15** Laittaa siviilipalvelusmiesten lomat siviilipalveluskeskuksen järjestelmään.
- Sähköposteihin ja puheluihin vastaamista on pitkin päivää. Työntekijöiltä tulee kysymyksiä, joihin osaan pystyy vastaamaan heti ja osa vaatii perehtymistä.
- 15.50** Lähtee kotiin.

Tämä oli tehtäviltään tavanomaisen monipuolinen, kiva työpäivä.

hiutaleita

KALLE LAMPELA

Kuvataiteen yliopistonlehtori,
taiteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Vaikka nykytaidetta pidetään vaikeaselkoisena, kuva toimii ja saattaa tulla liiankin hyvin ymmärretyksi.

ANNA MUOTKA

POPULISMIN UHKA JA KUVATAITEILIJAN TYÖKALUPAKKI

Autoritaariset hallinnot ja populistiset liikkeet ovat tätä päivää siinä missä valeuutiset ja tiedevastaisuus. Populistipuolueet käyttävät politiikan historiasta tuttuja vakuutteluaineita: yhä monimutkaisemmaksi käyvän todellisuuden yksinkertaistamista ja toisten syyllistämistä. Äänestäjiä houkutellaan hämärillä lupauksilla. Populistiset liikkeet yrittävät nakertaa yhteiskunnan demokraattisia arvoja ja perinteitä ajamalla erilaisia fobioita ja denialismia.

Minut ja kaksi muuta kuvataiteilijaa, Tanya Busse ja Peter Johansson, kutsuttiin pohtimaan näitä teemoja Havremagasinet-taidehalliin Bodeniin. Tuloksena oli *Underströmmar*-näyttely. Näyttelyn teema johtaa pohdintoihin taiteen vaikutuskeinoista. Voiko taiteella vaikuttaa? Ja jos voi, niin miten ja kehen? Vain taidenäyttelyissä kävijöihin?

Taiteen ja politiikan yhteys nähdään usein representaatiossa. Ikään kuin taiteen poliittisuus ilmenisi poliittisten aiheiden esittämisessä. Taiteen poliittisuutta voidaan ajatella kuitenkin myös työn ja tekojen paikkana. Olenaisista ei siis olekaan vain se, mitä teokset esittävät, vaan myös se, mitä taiteilijat ja muut taidemaailman toimijat tekevät.

Historiasta tunnetaan surullisenkuuluisia esimerkkejä siitä, mitä tapahtuu taiteilijoille, kun autoritaariset hallitsijat ja populistit saavat vallan. Sananvapaus katoaa ensimmäisenä. Taiteilijat ovatkin jaksaneet muistuttaa ihmiskuntaa sananvapauden merkityksestä hetkinä, jolloin sitä heikennetään.

Onko populismin uhka todellinen meillä Suomessa? Liiottelu olisi turhan helppoa, mutta on syytä olla valppaana.

Kuvataiteilijan keinot ovat moninaiset. Kuvataiteilija voi tavoittaa ja vaikuttaa useilla tavoilla. Tavallisia esiintymisareenoita ovat taidemuseot ja -galleriat, kadut ja muut julkiset tilat ja tietysti some. Siinä missä poliitikot luottavat pääasiassa sanoilla vakuutteluun, kuvataiteilijat voivat argumentoida visuaalisella materiaalilla.

Vaikka nykytaidetta pidetään vaikeaselkoisena, kuva toimii ja saattaa tulla liiankin hyvin ymmärretyksi. Eiväthän autoritaariset hallinnot ja populistit ole ilman syytä estäneet heille epämieluisan kuvataiteen esittämistä.

Mutta. Kuvataiteilija voi myös työskennellä vailla poliittisesti eksplisiittisiä merkityksiä. Tässä on lyhyesti sanottuna taiteilijan (sanan)vapauden ydin. Minulla on yhtä lailla vapaus julistaa ja osallistua näyttelyihin, joille on rakennettu poliittinen diskurssi, kuin toimia irrallaan ilmi poliittisista merkityksenannoista.

Kantaa ottamisen velvoite ei ole mielekäs nykytaiteen maailmassa. Sananvapauden velvoite on.

Syksyllä 2019 käynnistyviä täydennyskoulutuksia:

- **Ohjaus erilaisissa oppimisympäristöissä -täydennyskoulutus**
www.ulapland.fi/koke → Koulutuskalenteri
- **Lapista käsin -täydennyskoulutusohjelma**
käsitöiden tekijöille, muotoilijoille ja kuvataiteilijoille
www.lapistakasin.fi
- **Matkailualan palvelumuotoiluosaaja -koulutus**
www.ulapland.fi/koke → Koulutuskalenteri

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
PL 122 | 96101 ROVANIEMI

ROHKEUS MOD

**Tieteen päivät
Lapin yliopistolla
6.–7.9.2019**

ulapland.fi/tieteenpaivat

[f /LapinyliopistonTieteenpaivat](https://www.facebook.com/LapinyliopistonTieteenpaivat)